

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Zlata Fišerová

Projekt Partnerství

Prevence kriminality romských a sociálně slabých uživatelů občanského sdružení Naděje a dětí Základní školy praktické v České Třebové

Olomouc 2012

vedoucí práce: Ing. Hana Milerová

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu.

V Olomouci 30. března 2012

Bc. Zlata Fišerová

OBSAH

ÚVOD	6
1 PROBLEMATIKA ROMSKÉHO ETNIKA	9
1.1 Vymezení cílové skupiny	9
1.2 Etnické charakteristiky	10
1.3 Dělení Romů v České republice	11
1.4 Výchova a vzdělávání Romů v České republice	11
1.4.1 Mateřské školy	13
1.4.2 Základní školy	14
1.4.3 Střední školy	14
1.5 Romové a volný čas	15
2 SOCIÁLNÍ EXKLUZE	17
2.1 Vysvětlení pojmu sociální exkluze	17
2.2 Faktory sociálního vyloučení	18
2.3 Sociální práce se sociálně vyloučenými	19
2.3.1 Antiopresivní přístup	20
2.3.2 Ekologická perspektiva	20
2.3.3 Komunitní práce	21
2.4 Sociální vyloučení romské populace	21
3 KRIMINALITA MLÁDEŽE	23
3.1 Základní terminologie	23
3.2 Příčiny kriminality mládeže	24
3.2.1 Specifické příčiny kriminality dětí a mládeže	24
3.2.2 Další příčiny kriminality dětí a mládeže	25
3.3 Ostatní sociálně patologické jevy	27
3.3.1 Mezilidské vztahy	28

3.3.2	Agresivita	28
3.3.3	Sekty, kultury a jiná společenská uskupení	29
3.3.4	Závislosti	29
3.4	Kontrola kriminality	31
4	PREVENCE KRIMINALITY A OSTATNÍCH SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	33
4.1	Druhy prevence dle adresáta	34
4.1.1	Primární prevence	34
4.1.2	Sekundární prevence	35
4.1.3	Terciární prevence	35
4.2	Obsahové členění prevence	35
4.2.1	Sociální prevence	35
4.2.2	Situační prevence	37
4.2.3	Viktimologická prevence	37
5	PROJEKTY PREVENCE KRIMINALITY	38
5.1	Projekty na centrální úrovni	38
5.1.1	Ministerstvo vnitra	38
5.1.2	Ministerstvo spravedlnosti	39
5.1.3	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	39
5.1.4	Ministerstvo práce a sociálních věcí	39
5.1.5	Ministerstvo zdravotnictví	40
5.2	Projekty na místní úrovni	40
5.3	Projekty prevence kriminality s účastí policie	40
6	PROJEKT PARTNERSTVÍ	42
6.1	Základní principy a cíle programu Partnerství	42
6.2	Cíl a popis projektu Partnerství – Prevence kriminality	43
6.3	Stručná charakteristika realizátora projektu a dalších participujících subjektů	44
6.4	Občanské sdružení Naděje	45
6.5	Základní škola praktická v České Třebové	45

7	STRATEGIE EMPIRICKÉ ČÁSTI	47
7.1	Cíl empirické části práce	47
7.2	Hypotézy šetření	47
7.3	Metody šetření – použité metody v praktické části práce	48
7.4	Šetřený vzorek	48
7.5	Vlastní dotazník	48
7.6	Výsledky šetření	49
	ZÁVĚR	62
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
	SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Problematice kriminality mládeže je v současnosti věnována značná pozornost. Jedná se o sociálně patologický jev, který spočívá v poruše chování jedince a projevuje se neakceptováním společenských norem, kromě toho jde také o jev velice znepokojující občany. V současné době se setkáváme s projevy agresivity dětí a mládeže, stoupá počet trestných činů, které jsou spáchané dětmi a mládeží. Objasnit příčiny patologického jednání u dětí a mládeže není vůbec jednoduché. Na chování jedince má vliv celá řada faktorů, avšak pokud dítě necítí bezpečné zázemí v rodině nebo ve škole, dostává se do bludného kruhu, z kterého je velmi těžké najít cestu zpět. Takové nestabilní zázemí vytváří rizikové předpoklady pro kriminální vývoj dítěte. Dítě, které prožívá svůj nespokojený život v rodině nebo ve škole, často hledá útočiště mezi svými vrstevníky, kteří mají obdobné problémy. V souvislosti s kriminálním jednáním mladých lidí je třeba zmínit také problematiku volného času, tedy význam špatně prožívaného volného času. Volný čas taktéž souvisí s fungováním rodiny a s výchovou, patrný je i vliv médií. Ve volném čase se životní dráha každého jedince dotváří, jedinec se řídí svými potřebami a touhami.

Projekt Partnerství – Prevence kriminality romských a sociálně slabých uživatelů občanského sdružení Naděje a dětí Základní školy praktické v České Třebové (dále jen „Projekt Partnerství - Prevence kriminality“) si klade za cíl především prohloubit integraci sociálně znevýhodněných obyvatel zpět do společnosti. Velký důraz klade na smysluplné využití volného času, především chce nabídnout a ukázat možnosti jeho využití. V první kapitole diplomové práce se zaměřuji na problematiku romského etnika. Vzhledem k cílové skupině, se kterou projekt Partnerství pracuje, pokládám za důležité věnovat se podrobněji této problematice. Romové představují velice výraznou etnickou skupinu, zaměřuji se tedy na objasnění jejich etnických charakteristik. V romské komunitě se setkáváme s odlišným pojetím výchovy. Zabývám se tedy vzdělávacími potřebami a cíli výchovně vzdělávacího procesu žáků romské komunity. Volný čas představuje jednu ze základních oblastí života a výchovy dětí a mládeže. Výchova ve volném čase se týká všech věkových kategorií a také všech sociálních vrstev. Problematice trávení volného času Romů je v diplomové práci také věnována značná pozornost.

Velice závažným problémem menšinových skupin je v současné době sociální exkluze neboli sociální vyloučení. Jedná se o složitou životní situaci, do které se mohou jedinci i celé rodiny dostat. Existuje celá řada definic tohoto pojmu, avšak pro vysvětlení této problematiky

je třeba objasnit faktory sociální exkluze, tedy její příčiny. Sociální exkluzí je velmi výrazně postižena romská skupina obyvatel. Romové jsou velmi ohroženou a zároveň exkluzí nejpostiženější skupinou u nás. Aby mohl být problém sociální exkluze určitým způsobem eliminován, je třeba s postiženými skupinami pracovat. Neexistuje však jednoznačný model sociální práce se sociálně vyloučenými. Pro zvládnání sociálního vyloučení je možné využít různé modely sociální práce, kterými se také v práci zabývám.

Důležitým cílem projektu Partnerství – Prevence kriminality je přispět k snížení kriminality sociálně znevýhodněných občanů. Zejména kriminalita dětí a mládeže představuje značný problém, kterému se v diplomové práci věnuji. Je třeba objasnit kromě základní terminologie příčiny kriminálního chování dětí a mládeže, což představuje velice nelehký úkol. Zabývám se specifickými a dalšími příčinami kriminálního chování. Existuje celá řada sociálně patologických jevů, avšak kriminalita je jedním z nejzávažnějších. Věnuji se také problematice ostatních sociálně patologických jevů, oblastmi jejich výskytu a v neposlední řadě jejich důsledky. K usměrnění sociálního jednání společnost vynakládá určité snahy. Jedná se o sociální kontrolu, jejíž nedílnou součástí je kontrola kriminality.

Prevenci kriminality a ostatních sociálně patologických jevů je věnována intenzivní pozornost, jak ze strany institucí, tak i jednotlivců v rámci určitých spolků či různých sdružení. Je důležité rozvíjet vnímavost nejen ke společenskému dění, ale také k vývoji společnosti. Při řešení problematiky kriminality a dalších sociálně patologických jevů je nejefektivnější opatření prevence, obzvláště prevence primární. Zabývám se jednotlivými druhy prevence a také kritériem pro jejich rozlišení. Kromě toho se zaměřuji na obsahové členění prevence.

Na prevenci kriminality se podílí celá řada subjektů. Kromě jednotlivců se zapojují do problematiky i různé instituce, jednak státní instituce, ale také instituce působící v sociální sféře a další. V diplomové práci se podrobně zabývám projekty prevence kriminality.

Projekt Partnerství – Prevence kriminality náleží do Programu prevence kriminality na místní úrovni – Partnerství. Program prevence kriminality na místní úrovni Partnerství napomáhá rozvoji preventivních aktivit v České republice. V praktické části diplomové práce se zabývám základními principy a cíli programu Partnerství. Nedílnou součástí praktické části práce je popis a cíle samotného projektu, včetně charakteristiky realizátora projektu a participujících organizací. Cíl empirického šetření směřuje k zjištění, zda realizace projektu Partnerství – Prevence kriminality má pro cílovou skupinu nějaký užitečný přínos. Vzhledem k cílům empirické části práce stanovuji hypotézy, na které po zpracování získaných dat dotazníkovým šetřením odpovídám.

Diplomovou práci jsem doplnila přílohami, které se svým obsahem vztahují k dané problematice.

1 PROBLEMATIKA ROMSKÉHO ETNIKA

V první kapitole diplomové práce se zabývám problematikou romského etnika, především vymezením této cílové skupiny. Je důležité vysvětlit pojem etnikum, zejména tedy pojem romského etnika. Romové představují velice výraznou etnickou skupinu, proto se zaměřuji také na objasnění jejich etnických charakteristik. Zajímám se také o dělení Romů v České republice. Je známo, že v romské komunitě se setkáváme s odlišným pojetím výchovy. Pozornost je tedy věnována vzdělávacím potřebám a cílům výchovně vzdělávacího procesu žáků romské komunity. Vedle vzdělávání je důležitá také výchova ve volném čase. Výchova ve volném čase se týká všech věkových kategorií a taktéž všech sociálních vrstev. V práci se věnuji problematice trávení volného času Romů.

1.1 Vymezení cílové skupiny

V této části práce pokládám za důležité objasnit, co vůbec máme na mysli, když hovoříme o Romech a romském etniku. Existují různé přístupy v definování Romů. Podle Hirta a Jakoubka (2006) lze rozdělit tyto přístupy do tří skupin. První skupinu zaujímají Romové jako nositelé romské kultury. V tomto případě je tedy za Roma považován ten, kdo si osvojil a praktikuje určitý systém hodnot, norem, principů sociální organizace, způsobů řešení problémů. Jde tedy o systém, který identifikujeme jako romskou kulturu. Dále lze Romy definovat ve smyslu sebeidentifikace. V tomto případě je Romem ten, kdo se za Roma sám považuje. Poslední přístup definuje Romy na základě charakteristiky připsané zevnějšku. Romem je tedy ten, kdo je za něj považován významnou částí svého okolí.

Etnikem rozumíme skupinu lidí, kteří mají společný historický původ, rasový typ, jazyk, kulturu, mentalitu a tradice a obývají společné území. „*Za romské etnikum jako celek je správné však považovat všechny i ty, kteří se veřejně ke svému etniku nehlásí – i když je přitom nutno respektovat rozhodnutí každého z nich*“ (Davidová, 2001, s. 9).

V České republice převažuje odmítavý postoj k některým etnickým skupinám, zejména největším problémem je postoj k romské menšině. Romové jsou jedinou národnostní menšinou v České republice, která se svými antropologickými rysy zjevně odlišuje od majority.

1.2 Etnické charakteristiky

Etnické charakteristiky Romů představují „v průběhu vytvořený soubor pravidel, vnitřních zákonů a norem, hodnotového systému a normativního chování, z něhož vyrůstá jejich způsob života a kultura“ (Davidová, 2001, s. 21).

Romové představují podle Kajanové (2009) výraznou etnickou skupinu. Etnikum, etnická skupina je však vymezení širší než skupina národnostní, tedy než statut národnosti. Etnické charakteristiky jsou specifické pro Romy na celém světě. Většina romského etnika má společný indický původ, společný jazyk, podobný historický vývoj, kulturu a v neposlední řadě hodnotové orientace. Uvedená specifika spojují Romy do jednoho etnického celku, nejde však o jednotlý a homogenní celek, jak se mnohdy zevšeobecňuje. Jsou diferencováni podle:

- jednotlivých zemí, kde se usadili,
- rozdílnosti prostředí, kde žijí,
- příslušnosti k jednotlivým skupinám,
- sociálního postavení,
- sociální stratifikace,
- způsobu a kvality života.

„Vztah k vlastní etnicko – národnostní identitě, stejně jako charakter způsobu života a kultury je dnes opravdu velmi rozrůzněný a diferencovaný podle jednotlivých skupin“ (Davidová, 2001, s. 22).

1.3 Dělení Romů v České republice

Kajanová (2009) uvádí následující subetnické dělení Romů v České republice:

- Slovenští Romové, žijící v České republice. Přišli migrací po 2. světové válce ze Slovenska. Zaujímají převažující procento ze všech Romů.
- Maďarští Romové se od slovenských Romů odlišují jazykovou skupinou tzv. maďarské romštiny, za maďarské Romy se považují. Přišli také migrací ze Slovenska, někteří i z Maďarska. Slovenští Romové společně s maďarskými představují téměř 85 procent romského obyvatelstva v České republice.
- Čeští a moravští Cikáni/Romové, kteří žili v Čechách a především na jižní Moravě. Usadili se od doby vlády Marie – Terezie a Josefa II. v 18. století. Převážně se jednalo o řemeslníky, kováře a pomocné zemědělské pracovníky, košíkáře. Za nastupujícího období nacismu byli, stejně jako Židé, posíláni do pracovních a později do koncentračních táborů, odkud se většina z nich nevrátila.
- Němečtí Cikáni – Sintové, kteří u nás dnes žijí v malém počtu. Udržují si svůj jazyk a svou identitu. Mají své příbuzné v Německu, ve Francii, v Rakousku a dalších zemích.
- Olašští Romové představují 10 procent romských obyvatel žijících v České republice. Jedná se o nejodlišnější, specifickou skupinu romského etnika, která si udržuje stále svůj jazyk, své tradice a taktéž svůj společenský systém spočívající v autoritách starších – rodových představitelů, tzv. králů a s vnitřními soudy, tzv. kris.

1.4 Výchova a vzdělávání Romů v České republice

V romské komunitě se setkáváme s odlišným pojetím výchovy. „*Výchovu v komunitě Romů lze vnímat jako cílené působení subjektu na objekt, s vědomím intencionálních a funkcionálních vlivů výchovy*“ (Kaleja, 2011, s. 25).

Vzdělávací potřeby žáka a cíle výchovně vzdělávacího procesu Kaleja (2011) rozlišuje následovně:

- Adaptační cíl výchovy, který zajišťuje průběh adaptace žáka na nové společenské a sociální podmínky výchovy. Na romského žáka jsou kladeny při nástupu do výchovně vzdělávací instituce nové požadavky z pohledu odlišného výchovného prostředí. Samotný průběh adaptace nezávisí pouze na samotném žákovi, ale také na učiteli, jeho pedagogických kompetencích, učitelových zvolených metodách a také prostředcích, které slouží k tomu, aby žák vnímal bezpečí nového prostředí.
- Anticipační cíl výchovy, který u romských žáků vyžaduje velice důkladnou přípravu učitele v multikulturní a romologické rovině. Je třeba vycházet z porozumění situaci, rodinnému zázemí žáka, z aktivní komunikace s rodiči a odborníky. Anticipační cíl může mít jednak charakter heteronomní, jenž vychází primárně od učitele, tak i charakter autonomní, který vychází od samotného žáka. Nejvyšším stupněm výchovy je však sebevýchova.
- Informativní cíl, kdy škola jakožto výchovně vzdělávací instituce zprostředkovává žákům co nejvíce potřebných informací do života.
- Formativní cíl výchovy, který působí na širší potřeby žáka. Úkolem tohoto cílu je přirozené a zdravé formování osobnosti. Toto utváření osobnosti by mělo vycházet ze strany učitelů po důkladné pedagogické diagnostice socioedukativních zvláštností romského žáka.
- Specifický cíl výchovy respektující žákovu individualitu. V tomto cíli učitel volí správný výchovný postup, zaměřuje se na konkrétní cíl výchovného působení. Učitel by měl respektovat jedinečnost všech žáků a volit vždy individuální přístup, jenž se opírá o žákovu osobnost.
- Obecný cíl výchovy spojuje všechny specifické cíle. Působí tak na celou strukturu osobnosti žáka. Lze jej pojmovat jako integrující cíl výchovy.
- Autonomní cíl by měl vycházet od jednotlivce. Žák, který žije v romském sociálním prostředí, má jiné komunikační vzory. To, co je v romské komunitě zcela v normě, nemusí však odpovídat normám majoritní společnosti a naopak.
- Individuální cíl je uplatňován při respektování žáka, jeho individuálních vlastností.
- Sociální cíl, kdy žáka romského etnika je potřeba vést k citlivému vnímání, vhodnému chování vůči druhým a respektování nejen své komunity, ale i majoritní společnosti.

Šotolová (2008) uvádí, že národnostní školství v České republice je součástí systému výchovy a vzdělávání a to jednak z hlediska struktury a organizační stavby a také z hlediska výchovně – vzdělávacích cílů a pedagogicko-didaktických úkolů. Žákům je poskytováno vzdělání na úrovni, která odpovídá ostatním školám téhož druhu, právě prostřednictvím národnostního školství. Cílem je žáky vybavit znalostmi, důležitými pro snadné zapojení do praktického života nebo pokračování v dalším studiu. Neuspokojivá vzdělanostní úroveň romské populace má velmi nepříznivé důsledky v oblasti sociální, ekonomické i kulturní. Velký význam je spatřován v odpovědnosti školy za kvalitu výchovné složky vzdělávacího procesu a to s cílem připravit romské dítě k plnohodnotnému občanství a pozitivní emancipaci.

Ke stěžejním úkolům patří zejména čelit počáteční neúspěšnosti romských žáků od 1. ročníku základní školy v důsledku nedostatečných jazykových dovedností a také celkové sociální situace. Dále je třeba pěstovat pozitivní postoj žáků a jejich rodičů ke vzdělání a to především formami a metodami práce, které jsou přiměřené situaci romských žáků. V neposlední řadě je třeba co nejvíce využívat přirozeného nadání a schopností romských žáků a to pro jejich specifickou přípravu na budoucí povolání a občanský život.

1.4.1 Mateřské školy

V mateřských školách je nutné vytvořit vhodnou atmosféru pro výchovu romských dětí a to především neformálním využitím emocionálního působení romštiny jako mateřského jazyka. To je možné prostřednictvím dobrovolných spolupracovníků z řad romského obyvatelstva, případně i využitím konverzačního minima romštiny ze strany učitelky. Dále je možné ovlivnit výchovu romských dětí vytvářením základů českého jazyka a také postupným vytvořením podmínek k tomu, aby docházelo současně k rozvíjení jazyka českého i jazyka romského, tedy romštinu využívat jako pomocný didaktický prostředek k snazšímu pochopení češtiny.

1.4.2 Základní školy

Od počátku povinné školní docházky je třeba vytvářet příznivou atmosféru pro rozvoj romského dítěte a taktéž pěstování jeho pocitu lidské důstojnosti. Je potřebné zřízovat tzv. vyrovnávací třídy k překonání jazykových problémů a rozdílů v připravenosti na vzdělání. Podle možností je vhodné zařadit do jejich studijního plánu výuku romštiny a to jako nepovinného předmětu. V neposlední řadě zavádění do učebních osnov výchovu zaměřenou na pochopení ostatních kultur včetně romské, jejich historie a kultury. V práci školních družin je vhodné uplatňovat specifické zájmové činnosti pro romské žáky, které by rozvíjely jejich přirozené schopnosti a zájmy (hudba, tanec, apod.)

1.4.3 Střední školy

Je důležité zřízovat v zájmu uplatnění romské mládeže speciální rodinné školy pro absolventy zvláštních škol a žáky s neukončeným vzděláním na základní škole. Výuka by měla být zaměřena na získání poznatků a dovedností pro vedení domácnosti, péče o rodinu, základy vaření a šití a také na získání kvalifikace a profesionálního uplatnění. V oblasti vyučení romských žáků je potřebné zřízovat specifické učební obory, které vycházejí z romských tradic. Jedná se například o košíkářství, hrnčířství, měditepectví, kotlářství, ale i další obory jako je stavebnictví, oděvnictví, zpracování kůže a dřeva, obuvnictví, kadeřnictví, sklářství, oprava hudebních nástrojů a spoustu dalších. V neposlední řadě je vhodné uplatňovat formu zaškolování na některé práce vhodné pro romské žáky.

V koncepční zprávě IQ Roma servis, o. s. se uvádí, že romští žáci se potýkají s celou řadou problémů, které začínají již při vstupu do základní školy. Mnoho dětí sice dostává možnost odkladu, avšak tuto dobu rodiče nijak nevyužívají k přípravě dítěte na zlepšení dovedností nutných pro úspěšné plnění školních povinností. Předškolní péče je však jednou z oblastí, v níž lze podchytit faktory, které zásadním způsobem ovlivňují úspěchy romského dítěte ve škole. V mateřských školách dochází především k osvojení si základních logických operací a obecných znalostí. Rodinné prostředí romského dítěte nedisponuje dostatkem podnětů, které by rozvíjely schopnosti, na nichž staví české školství. Proto se také vyznačuje nižší úrovní znalostí a může být označováno za opožděné, se sníženou inteligencí. Postupy práce, které jsou založené na objevování např. v alternativních školách, poskytují daleko větší

prostor pro přirozenou inteligenci, avšak ta může být z důvodu nedostatku obecných znalostí považována za nedostatečnou. Problémem nemusí být ale schopnosti romského dítěte, ale spíše schopnosti pedagogů pracovat s různými typy žáků.

1.5 Romové a volný čas

Volný čas představuje jednu ze základních oblastí života a výchovy dětí a mládeže. Výchova ve volném čase se týká všech věkových kategorií a také všech sociálních vrstev. Náplň volného času a formy výchovy ve volném čase se mění v závislosti na věku, pohlaví, zdravotním stavu a v neposlední řadě také na sociálním postavení. Výchova ve volném čase plní několik důležitých funkcí, k těmto funkcím patří především socializační, která zahrnuje navazování mezilidských vztahů, osvojování společensky uznávaných norem a také společenskou aktivitu. Další je kompenzační funkce, kdy dochází k vyrovnávání školních povinností a také povinností souvisejících s rodinou. Je třeba také zmínit ostatní funkce, jako jsou preventivní, výchovná a seberealizační. Přičemž preventivní funkce znamená využívání volnočasových aktivit jako možnou ochranu před negativními společenskými jevy, seberealizační funkce znamená uspokojování potřeb a rozvoj zájmů. Romská rodina podmiňuje zcela jiné prožívání volného času dětí, a to způsobem, který je nepříznivý vzhledem k přípravě dítěte na školu. Rodiče se cíleně svým dětem nevěnují. Romské děti tráví volný čas ve společnosti svých vrstevníků. Dobšíková (In Balvín a kol. 1997) uvádí, že romské děti jsou vychovávány spontánně k samostatnosti. Volný čas romských dětí je naplněn zejména tělesnými pohybovými aktivitami, děti také rády zpívají, hrají na hudební nástroje, avšak málokdo má vůli naučit se noty nebo málokdo má vůli soustavně trénovat ve sportu. To, co děti dělají rádi, by měla využít škola a snažit se cíleně vyplnit takovými aktivitami čas dětí i po vyučování. Družina by měla dětem, jimž rodina neposkytuje dostatečné možnosti připravovat se do školy, naučit se apod., tuto práci umožnit a vychovatel by jim měl pomáhat.

Podle Šotolové (2008) je třeba podporovat občanská sdružení, která se zaměřují na činnost romských dětí a mládeže ve volném čase. Této oblasti života dětí a mládeže je třeba využívat k vzájemnému setkávání a integraci. Romská občanská sdružení, která pracují s dětmi a mládeží, je možné podporovat zapůjčením prostor škol a školských zařízení k jejich činnosti. Je třeba také podporovat střediska volného času a další podobná zařízení, které vyvíjejí činnosti s romskými dětmi a mládeží.

Existuje celá řada neziskových organizací, které pro rodiče s dětmi organizují nejrůznější aktivity a programy. Tyto organizace poskytují služby v oblasti vzdělávání, prevence sociálně – patologických jevů a také v oblasti volného času.

Frištecká (In Balvín a kol. 2001) zmiňuje tři typy organizací:

- čistě romské organizace
- tzv. proromské organizace, které disponují programy zabývající se romskou komunitou,
- multikulturní organizace, kde vedle sebe pracují Romové i „neromové“.

2 SOCIÁLNÍ EXKLUZE

Sociální exkluze se v poslední době stává stále závažnějším problémem. Na tuto problematiku je možné pohlížet z různých hledisek. Pro pochopení problému je třeba vysvětlit pojem sociální exkluze, zabývám se také faktory sociální exkluze. Za ohrožené bývají považovány různé rizikové skupiny, avšak menšinové skupiny jsou považovány za nejohroženější. Podrobněji se v práci věnuji sociální exkluzi romské populace. Pro zvládnutí této problematiky je nutné vynaložit určité úsilí v podobě sociální práce. Existují různé modely sociální práce, které blíže specifikují.

2.1 Vysvětlení pojmu sociální exkluze

Existuje mnoho definic pojmu sociální exkluze. Sociální exkluze neboli sociální vyloučení podle Hirta a Jakoubka (2006) představuje situaci, kdy člověk, rodina, domácnost nebo celé společenství jsou vyloučeny ze sociálních vztahů a interakcí a také z provozu sociálních institucí, jež jsou přístupné většině společnosti.

Rabušík (2000) uvádí, že sociální exkluzí se obecně rozumí určitá forma izolace vyloučené sociální skupiny, která má za následek omezení této skupiny v přístupu ke kulturnímu a sociálnímu kapitálu společnosti a omezení v participaci v běžném sociálním životě.

Dle Gabala (2006) jde o stav, který určité jednotlivce, ale také rodiny, případně skupiny nebo celá lokální společenství omezuje v přístupu ke zdrojům, které jsou potřebné pro participaci na sociálním, ekonomickém a politickém životě společnosti. Některé skupiny obyvatel jsou sociálním vyloučením ohroženy více jiné méně.

Podle Kajanové (2009) jsou za rizikové považovány především následující skupiny:

- nedostatečně vzdělané osoby,
- dlouhodobě nebo opakovaně nezaměstnané osoby,
- lidé s mentálním či fyzickým handicapem,
- osoby trpící nějakým druhem závislosti,
- osaměle žijící senioři,
- imigranti,
- příslušníci různě (etnicky, nábožensky, aj.) definovaných menšin,

- lidé, kteří se ocitli v těžké životní situaci, z níž si sami nedokážou pomoci.

„Menšinové skupiny obecně jsou označovány jako jedna z nejrizikovějších sociálních kategorií, která je sociálním vyloučením ohrožena“ (Navrátil, Šimíková, 2002, s. 4).

Sociální exkluze nejčastěji hrozí těm skupinám, které se svými charakteristickými rysy značně odlišují od představ majoritní společnosti. Odlišnost může být jednak fyzického rázu, avšak podstatnější a mnohem důležitější úlohu v tomto případě sehrává odlišnost kulturní (systém hodnot, norem, idejí, jazyk, atd.).

Dle Mareše (2000) představuje sociální exkluze tedy proces, kdy jsou osoby či celé skupiny lidí vylučovány ze společnosti na její okraj, to je potom důsledkem jejich chudoby a sociální či kulturní izolace. Šimíková (2005) hovoří o bludném kruhu sociálního vyloučení. Nejde o stav, který se v určitém okamžiku stabilizuje, nýbrž jde o proces, který se může zmírňovat nebo také prohlubovat.

Sociální vyloučení znamená pro jednotlivce omezené šance k úspěchu a velmi nízké možnosti prosadit se v životě.

2.2 Faktory sociálního vyloučení

„Vznik sociálního vyloučení je podmíněn kombinací několika faktorů, jedná se o multidimenzionální jev“ (Kajanová, 2009, s. 54).

Na vzniku sociálního vyloučení se podílejí faktory:

- vnitřní (např. nízké vzdělání, drogová závislost),
- vnější (diskriminace).

Mareš (2006) uvádí, že sociální vyloučení je důsledkem následujících faktorů, které často působí společně:

- Odmítnutí majoritní společností integrovat určité jedince či kolektivity. Může se jednat o marginalizované osoby, ale i o celé kolektivity, které jsou odmítány vědomě majoritní společností pro jejich kulturní, náboženské nebo jiné odlišnosti.
- Odmítnutí určitých jedinců nebo kolektivů integrovat se a jejich tendence vytvářet uzavřené kulturně vymezené enklávy, často i ve formě komunit. Tyto komunity jsou vymezeny i územně a ohraničují se často i kulturně a jazykově. Dochází tak k vytváření hranic mezi těmito komunitami a majoritní společností.

- Osobní charakteristiky vylučovaných osob. Mezi osobní charakteristiky vylučovaných osob patří nízká úroveň jejich kapitálů a to ekonomického kapitálu, vzdělání a sociálního kapitálu. Dále pak nekompatibilita jejich kapitálů s kapitály majoritní společnosti, tedy odlišný kulturní kapitál.
- Strukturální faktory (které často souvisí i s hodnotami) bránící jedincům i kolektivitám integrovat se. Jedná se o velké nerovnosti, špatné životní prostředí a nedostatečná občanská vybavenost území, na němž žijí.

Mareš (2006) dále uvádí, že mezi příčiny sociální exkluze se mohou zařadit diskriminace, selhávání mechanismů inkluze a integrace, nezamýšlené efekty sociální politiky a v neposlední řadě nesoulad mezi oprávněními a povinnostmi. Sociální vyloučení může být přenášeno z generace na generaci a to v procesu sociální reprodukce. Sociální vyloučení dospělých může mít také kořeny i v jejich dětství. Jde zejména o osoby:

- které si v dětství neosvojily potřebné hodnoty, postoje a vzorce chování,
- které nezískaly potřebný lidský, kulturní a sociální kapitál,
- kterým se nedostalo potřebných vzorů,
- které získaly nedůvěru k institucím majoritní společnosti,
- kterým se nerozvinuly jejich aspirace,
- osoby s narušeným zdravím.

2.3 Sociální práce se sociálně vyloučenými

Neexistuje jednoznačný model sociální práce se sociálně vyloučenými, přesto však existuje řada konceptů, které lze k práci se znevýhodněnými skupinami vztáhnout. Jedním z konceptů je koncept zmocnění či zmocňování, přičemž cílem zmocnění je posilování schopnosti jednotlivců nebo skupin či komunit kontrolovat různé aspekty své životní situace. Zmocňující sociální práce je chápána jako „*posilování jednotlivců, skupin a komunit, aby byli více schopni kontrolovat svou životní situaci cestou svépomoci a vlastních aktivit*“ (Novák a kol., 2003, s. 36).

Existují různé modely sociální práce, přičemž každý z nich zpracovává téma zmocnění specifickým způsobem. Novák a kol. (2003) ve svém díle Romové v české společnosti uvádí následující modely sociální práce. Všechny níže uvedené modely se jeví jako vhodné pro zvládání sociálního vyloučení.

2.3.1 Antiopresivní přístup

Zájem o modely sociální práce souvisel především s potřebou některých zemí čelit výbušným sociálním problémům, jež se týkaly vztahu většinové společnosti a zejména etnických menšin. Výchozím pojmem antiopresivního přístupu je oprese. Oprese je označováno strukturální znevýhodnění určitých skupin. Antiopresivní přístup se zabývá různými formami útlaku žen, příslušníků různých ras, tříd a etnik, dále náboženských skupin a dalších sociálních a kulturních skupin. Významnou součástí tohoto přístupu je analýza klientovy situace. Je potřeba tuto analýzu provádět v partnerství s klientem, neboť v případě, že sociální pracovník v této části uplatňuje předsudky a stereotypy, jsou možnosti uplatnění tohoto přístupu limitovány.

2.3.2 Ekologická perspektiva

Ekologická perspektiva v sociální práci se soustřeďuje na otázky vztahu člověka a prvků jeho prostředí. Tento model sociální práce vychází z předpokladu, že pro přežití organismu i prostředí je nezbytná jejich vzájemná interakce. Jakákoli změna v jednom z nich může vyvolat pozitivní či negativní důsledky na druhý. Ekologická perspektiva tedy upozorňuje nato, že lidé nejen sami utvářejí své prostředí, ale zároveň jsou prostředím současně formováni. Cílem sociální práce z hlediska ekologické perspektivy je podporovat především růst, rozvoj, také posilovat adaptivní kapacity lidí, odstraňovat bariéry v prostředí a v neposlední řadě zlepšovat schopnost prostředí odpovídat na potřeby lidí. Tento model sociální práce poskytuje vhodné zázemí pro práci s příslušníky romské menšiny. Zajímá se nejen o jednotlivce, ale také o prostředí a o transakce, které mezi nimi probíhají.

2.3.3 Komunitní práce

Komunitní sociální práce představuje jednu z hlavních metod sociální práce. Komunitní práce se uskutečňuje jednak v rámci státního, tak i nestátního sektoru. Komunita má dvojitý vymezení. V prvním případě označuje termín komunita lidi, kteří žijí na společném území. Ve druhém případě představuje komunita skupinu lidí, kteří mají společné zájmy, jako jsou lidé například se stejným etnickým původem nebo postižením, apod. V komunitní práci je klientem komunita. Potřeby komunity jsou rozhodující. Tyto potřeby potom vyjadřují problémy, týkající se většího počtu lidí. Cílem komunitní práce je ovlivňování sociálních změn a to prostřednictvím analýzy sociálních studií a také formování vztahů mezi rozdílnými skupinami určitého celku a to tak, aby daný celek dospěl k realizaci žádoucích změn.

2.4 Sociální vyloučení romské populace

Sociálním vyloučením neboli sociální exkluzí je jednoznačně velmi výrazně postižena romská skupina obyvatel. V poslední době se v souvislosti s problematikou romského etnika stále častěji hovoří o jejich sociální exkluzi neboli sociálním vyloučení. Romové jsou velmi ohroženou skupinou a zároveň exkluzí nejpostiženější skupinou obyvatelstva u nás. Romská komunita je riziku sociálního vyloučení vystavena vysokou měrou. Tato skutečnost je potom podle Navrátila a Šimíkové (2002) dána řadou příčin. Jedná se zejména o jejich etnickou a kulturní odlišnost, která pramení z vnitřních mechanismů fungování romské komunity. Další příčina vychází z mechanismů fungování majoritní společnosti a jejího vztahu k odlišnosti a zacházení s ní. V důsledku sociálního vyloučení, jsou šance dostupné většině společnosti pro jednotlivé Romy, romské rodiny i celé komunity velice nízké. *„Vyloučení v jedné oblasti života často vede k vylučování v dalších oblastech a vyloučení v jednotlivých oblastech je většinou vzájemně provázáno a vytváří začarovaný kruh, z něhož se obtížně uniká“* (Navrátil a kol., 2003, s. 60).

Šimíková (In Navrátil a kol. 2003) uvádí, že sociální vyloučení se nejčastěji projevuje v následujících oblastech života:

- omezený přístup na trh práce,
- chudoba a nízký příjem,
- nízká míra sociální podpory,

- bydlení a život v kontextu lokality,
- vyloučení ze služeb.

Nejdůležitějším faktorem, který vede k sociálnímu vyloučení je považován omezený přístup práce. Romská komunita je charakterizovaná právě ztíženou situací a přístupem na trh práce. Mezi hlavní příčin vysoké nezaměstnanosti romské populace jsou velmi nízká vzdělanostní úroveň a kvalifikace. Romové jsou nejvíce postiženi dlouhodobou a opakovanou nezaměstnaností. Většina romské populace je nevzdělaná a nekvalifikovaná, čímž je velmi těžko zaměstnatelná. Velkou roli sehrávají i předsudky zaměstnavatelů vůči uchazečům romské populace. Vlivem dlouhodobé nezaměstnanosti tak lidé ztrácejí návyk pracovat, nemají zkušenost a tak ani naučenou dovednost, jak o místo usilovat. Taková situace má potom negativní dopad na mladou generaci Romů, kteří nastupují na trh práce. Práce pro ně není hodnotou a nejsou motivováni snažit se práci získat.

Dalším z uvedených faktorů, který vede k sociálnímu vyloučení, představuje chudoba příslušníků romských rodin. Tento faktor potom vyplývá z jejich znevýhodněné situace na trhu práce. Příjmy dlouhodobě nezaměstnaných lze spatřovat pouze v podobě sociálních dávek. Chudoba vede také k dalšímu vylučování, čímž je znevýhodněný přístup ke vzdělávání, sociálně patologické jevy a špatný zdravotní stav.

Problematika bydlení jako další z faktorů sociálního vyloučení, se vyznačuje různými charakteristikami. Jde například o nelegální obsazování bytů romským obyvatelstvem, bydlení v bytech bez nájemní smlouvy. Dále dochází k zneužívání majitelů domů a bytů neschopnosti části romské komunity orientovat se v předních postupech. Objevuje se u nich tendence přistoupit na nabídku, která však pro ně není přínosná a zcela nevýhodná, někdy také na pomezí nelegálního postupu. Dalším velkým problémem je vznik ghett.

Dále bych chtěla zmínit poslední z faktorů podmiňující vznik sociálního vyloučení. Jde o omezený přístup romské populace ke službám. Mnozí Romové z důvodu své nevzdělanosti a sociální izolace od většinové společnosti neumějí využívat všech možností, které státní systém sociální pomoci nabízí. Kromě toho se také málokdy setkáváme s pochopením pro individuální situaci klienta ze strany státního systému sociální pomoci.

Šimíková (2004) hovoří v souvislosti sociálního vylučování o jeho tzv. bludném kruhu. Kdy se nejedná o stav, který se v daném okamžiku stabilizuje, ale jde především o proces, který se může zmírňovat nebo také prohlubovat.

3 KRIMINALITA MLÁDEŽE

Kriminalita mládeže je v současnosti jedním z nejzávažnějších společenských problémů. Kriminalita mládeže patří mezi hlavní ukazatele znepokojující občany. Jde o sociálně patologický jev, který spočívá v poruše chování a projevuje se neakceptováním společenských norem. Této problematice je věnováno mnoho pozornosti, protože výskyt sociálně patologických jevů, jejich dynamika a také změny jsou nedílnou součástí současné společnosti.

V České republice je základním pramenem dat pro rozbor kriminality mládeže Statistika kriminality na území České republiky. Tuto statistiku zpracovává Policie ČR. Policie představuje jediný orgán, který je činný v trestném řízení. Registruje, zjišťuje a vyšetřuje, zda jsou děti pachateli trestného činu.

3.1 Základní terminologie

Než se začnu podrobněji zabývat kriminalitou mládeže, jejím vývojem, příčinami, apod., je třeba objasnit některé základní pojmy týkající se této problematiky.

Zoubková (2002) uvádí stručný přehled souvisejících pojmů:

Kriminalita neboli zločinnost představuje úhrn sociálně škodlivých jevů. Tyto škodlivé jevy jsou stanoveny v trestních kodexech. V současné právní úpravě se jedná o trestné činy.

Prekriminalita zahrnuje činy jinak trestné. Těchto činů se dopouštějí děti, které nedosahují trestní odpovědnosti, tedy děti do věku 15 let.

Delikvence označuje protiprávní jednání. Zahrnuje dva druhy jednání a to delikty, tedy skutky zahrnující odpovědnost za náhradu škody v občanském právu a dále zahrnuje prekriminalitu.

Sociálně patologické jevy neboli negativní společenské jevy zahrnují takové jevy, které se v negativním smyslu odchylují od norem a hodnot akceptovaných danou společností. Jde mimo jiné o různé závislosti, prostituci, sebevražednost, záškoláctví, rasismus, atd. Podrobněji se budu touto problematikou zabývat v jedné z následujících podkapitol.

Mládež je ve společenských vědách spojována s různými věkovými kategoriemi. Pojem mládež zahrnuje tedy tři věkové skupiny, jedná se o děti, mladistvé a mladé dospělé. Přičemž dítě je osoba mladší než 15 let. V trestním řízení se jedná o fyzickou osobu, která nedovršila

patnácti let věku a která spáchala čin jinak trestný a není trestně odpovědná. Trestní řád označuje takové osoby jako osoby, které pro nedostatek věku nejsou trestně odpovědné. Lze jim však uložit ochrannou výchovu. Mladistvou je osoba ode dne, který následuje po dni patnáctých narozenin a to do dne, kdy osoba dovršila osmnáct let věku. Plná trestní odpovědnost pachatele nastává den následující po dni, kdy osoba dovršila osmnáct let věku. Mladý dospělý zahrnuje věkovou kategorii od 18 let výše. Horní hranice je velmi volná, někdy do věku 21 let, do věku 24 let, ale i do věku 30 let.

Podmínky odpovědnosti mládeže za protiprávní činy uvedené v trestním zákoníku upravuje zákon č. 218/2003 Sb., dále pak upravuje opatření ukládaná za protiprávní činy, postup, rozhodování a výkon soudnictví ve věcech mládeže.

3.2 Příčiny kriminality mládeže

„Kriminalita je zvláštním krajním případem porušení mezilidských vztahů, a to takovým, který je předvídan a postihován trestním zákonem“ (Hladilek, M., 2004, s. 15). K vysvětlení příčin kriminality mládeže jsou hledány nejrůznější přístupy z pohledu mnoha teorií, vědních oborů a specializací. Zjistit příčiny patologického chování u dětí a mládeže však není jednoduché.

3.2.1 Specifické příčiny kriminality dětí a mládeže

Na chování jedince má vliv celá řada faktorů. Podle Vykopalové (2002) může chování jedince ovlivňovat genetická dispozice, která může mít vliv na sníženou sebekontrolu, na hyperaktivitu, atd. Uvedené vlivy však nevedou přímo ke vzniku delikventního nebo kriminálního chování, ale spíše zvyšují pravděpodobnost jejich vzniku. Mezi velmi časté rizikové faktory, které se podílejí na vzniku potencionálního nežádoucího chování, patří syndrom hyperaktivity. Syndrom hyperaktivity neboli lehká mozková dysfunkce se vyznačuje trvalým neklidem, kolísáním pozornosti, změnami nálad, impulzivitou, atd. Děti trpící syndromem hyperaktivity trpí negativními reakcemi okolí na své chování, které nedokážou samy řešit. Mají snížené sebehodnocení a také jsou méně oblíbené mezi vrstevníky. Mají problémy s adaptací na společenské prostředí. Své neúspěchy se snaží kompenzovat aktivitou, často zaměřenou proti společenským normám a pravidlům. Další genetickou poruchou, která způsobuje poruchy chování, je syndrom tzv. narušené závislosti na odměně. Tato porucha je

způsobena nedostatkem receptorů pro dopamin, jenž způsobuje absenci pocitu uspokojení. Významně se na odchylkách chování podílí psychopatie. Hlavním znakem pro psychopatii je od dětství se projevující stálá nerovnováha ve skladbě osobnostních vlastností. Některé vlastnosti jsou nápadně vyvinuté, jiné chybí. Z těchto důvodů má jedinec s touto poruchou konflikty ve svém sociálním prostředí. Dalším problémem ve vztahu k trestné činnosti je i snížená úroveň rozumových schopností jedince. Takový jedinec má rovněž snížené množství dimenzí, které používá k posuzování problémů a náročných situací. Jedná se o sníženou úroveň kognitivní komplexity. Tzn., že takový jedinec nedokáže posoudit nebezpečnost nebo protiprávnost situací, ve kterých se ocitá. Dále se můžeme setkat s teorií syndromu XYY, jež je abnormalitou genového přenosu. Jde o to, že muž, který je vybaven dalším mužským chromozomem navíc, se vyznačuje zvýšeným sklonem k násilí a kriminalitě. V současnosti je však tento syndrom považován za méně významný, což je dáno tím, že tímto syndromem trpí pouze jeden z tisíce až dvou tisíc mužů.

3.2.2 Další příčiny kriminality dětí a mládeže

Mezi další významné činitele, které se podílejí na vzniku kriminálního a delikventního chování a jednání, řadíme vliv rodiny, vliv školy, vrstevnické skupiny, vliv médií a také celé řady dalších jevů.

Asociální či antisociální projevy mladého člověka mají podle Novotného a Zapletala (2004) závažnou souvislost s poruchami rodinného prostředí. Rodina představuje první sociální prostředí a systém, se kterým se dítě setkává. Nestabilní rodinné zázemí vytváří velmi rizikové předpoklady pro kriminální vývoj dítěte. Charakter rodinného zázemí je určen způsobem jeho vzniku a to především připraveností nebo nepřipraveností rodičů na výchovu dítěte. Dále nepřítomnost mužského nebo ženského vzoru může být spojena s nežádoucím sociálním vývojem dítěte. Často bývá delikventní kariéra dítěte spojována se ztrátou některého z rodičů. Další zátěžovou situací z hlediska dítěte bývá příchod nového partnera do rodiny. Ne každý nový partner je přínosem ke stabilizaci rodiny, někdy dokonce může dojít k výraznému zhoršení kvality rodinného prostředí. Dále je třeba zmínit zanedbání výchovného působení, které taktéž může mít negativní vliv na příznivý vývoj dítěte. Výchovné zanedbávání může být způsobeno jednak nedoceněním rodičovských povinností, ale také přílišnou angažovaností rodičů či přílišnou ekonomickou aktivitou. Rodiče, kteří si uvědomují své výchovné chyby, často kompenzují pocitu viny, tím, že se snaží o neúměrné

zabezpečení dítěte po stránce hmotné. Kriminální chování dětí však bývá spojováno s celou řadou dalších zátěžových sociálně patologických jevů, které se vyskytují v rodinách dětí. Jde zejména o alkoholismus, toxikomani, výskyt kriminálně závadových osob, osob s negativním postojem k práci, s příživnickým životním stylem a negativistickým přístupem k životu.

Jak už bylo výše uvedeno velký vliv na vývoj dítěte má a výrazným způsobem do něj zasahuje předškolní výchova a škola. Často poprvé ve svém životě se dítě v institucích zabývajících se předškolní a školní výchovou setkává s přímým působením společenských norem a hodnot platných v okolním sociálním světě. Před vstupem do těchto zařízení žije dítě pod vlivem rodiny, která dítěti normy a hodnoty uznávané danou společností zprostředkovává. Děti s potenciální možností kriminálního chování se odlišují od ostatních v důsledku špatného výchovného působení rodičů či jejich nedostatečného dohledu. Tyto děti se projevují nekázní, nedostatečnými hygienickými návyky, malým zájmem o výuku, nedostatečnou slovní zásobou a také netolerantním přístupem ke svým spolužákům. Neukázněné dítě pak bývá učitelem interpretováno jako zlé, bývá často trestáno a vytlačováno na okraj třídy. Může také často dojít k stigmatizaci, která představuje jev, kdy je dítě trvale zařazeno do určité kategorie žáků s negativními charakteristikami. Takové zařazení má však za následek prohloubení problémů dítěte, vytvoření bariéry mezi žákem a učitelem. Takové problémy pak vedou k záškoláctví, které se velmi často váže k počátku kriminální kariéry dítěte. Často bývá záškoláctví spojováno s útekem z domova.

Dítě, které prožívá svůj nespokojený život v rodině i ve škole, často hledá útočiště mezi svými vrstevníky, kteří mají obdobné problémy. V průběhu vývoje dítěte se kontakty s vrstevníky stávají významnější, především proto, že vytvářejí jakýsi pro jedince určitý nový horizont společenských rolí. Vrstevnické vztahy mají největší význam v období puberty, neboť zapojení jedince do vrstevnických skupin se stává jedním z nutných předpokladů socializace. Mladí lidé v určitých etapách svého života prožívají potřebu osamostatnění, hledají své cesty, většinou však nenacházejí individuální cesty, ale přihlašují se k různým skupinám a určitým generačním životním stylům, často však neuvědoměle. Takový proces probíhá u různých jedinců rozdílně a to v závislosti na jejich bio-psycho-sociální konstelaci. Lze říci, že výsledek socializace je ve velké míře závislý na kvalitě vrstevnické skupiny, které jedince obklopují.

Je třeba zmínit také význam špatně prožívaného volného času v souvislosti s kriminálním jednáním. Ve volném čase se životní dráha každého jedince dotváří, protože v této době se jedinec řídí svými potřebami a touhami, které jsou závislé na jeho hodnotách a normách, které si vytvořil v průběhu socializace. Lidé ohrožení delikvencí mají velký

dostatek volného času, jejich volný čas je nevhodně prožíván. Při naplňování jejich volného času je patrný pocit nudy, kdy tento pocit se snaží zahnat nějakým okamžitým nápadem. Většinou se však jedná o nápad, který nevyžaduje delší snažení, není příliš intelektově náročný a hlavně obsahuje prvky dobrodružství a soutěže.

3.3 Ostatní sociálně patologické jevy

Jak už bylo výše uvedeno, kriminalita je jedním z nejzávažnějších sociálně patologických jevů. Kromě kriminality však můžeme pozorovat i řadu dalších závažných jevů negativně ovlivňující současnou společnost. V této podkapitole se podrobněji zabývám problematikou sociálně patologických jevů.

Pokorný a kol. (2001) uvádí, že sociálně patologickým jevem se rozumí takové chování jedince, které je charakteristické především nezdravým životním stylem, nedodržováním nebo porušováním společenských norem chování, zákonů, předpisů a také etických hodnot. Takové chování potom vede k poškozování zdraví jedince, prostředí, ve kterém žije, ale také k individuálním, skupinovým či celospolečenským poruchám. Sociálně patologický jev však není nahodilý. Jde o jev, který má svou genezi, dynamiku, příčiny, důsledky a také se vztahuje k mnoha prvkům prostředí, v němž vznikl.

Za základní činitele vztahující se k riziku vzniku sociálně patologických jevů považujeme:

- využití, množství a obsah volného času,
- chování jednotlivců samostatně a ve skupině,
- zdraví a jeho vliv na vývoj osobnosti,
- duševní zdraví,
- sociální zdatnost,
- rodina a rodinné zázemí,
- škola,
- práce,
- vrstevníci,
- návyky a závislosti.

Pokorný a kol. (2001) dále uvádí přehled vybraných oblastí výskytu sociálně patologických jevů. Jedná se zejména o tyto oblasti:

- mezilidské vztahy,
- návyky,
- agresivita,
- sekty, kultury a jiná společenská uskupení,
- kriminalita,
- patologické hráčství,
- sex,
- rasová problematika.

Důsledky sociálně patologických jevů lze potom spatřovat v negativním působení na jedince a prostředí. V případě jedince se jedná o poškození tělesného zdraví, duševního zdraví, dále dochází k sociálnímu odmítnutí, neschopnosti využití a rozvinutí jedincových potenciálů a také se můžeme setkat s ochuzením neboli snížením kvality života. V oblasti prostředí lze potom pozorovat narušení rodinného prostředí, dále pracovního prostředí a také narušení společnosti a společenských vztahů.

3.3.1 Mezilidské vztahy

Mezilidské vztahy představují oblast společenských vztahů, v nichž je preferován vztah člověka k člověku. Člověk, stejně tak jako každý jev kolem nás, je po celou dobu svého trvání v nějakých vztazích k objektům, které jej obklopují. Vztahem rozumíme procesy, které trvale probíhají. Vztahy jsou charakteristické svou dynamikou, trvalou změnou v prostoru i v čase. Uvědomování si sociálních vztahů umožňuje člověku i jeho sociálnímu prostředí rozvoj.

3.3.2 Agresivita

Agresí rozumíme pociťovaný a subjektivně prožívaný stav v oblasti prožívání. V oblasti chování se potom jedná o pozorovatelný projev chování. Důsledky agresivity představují velké riziko v životě člověka, ale také ve vztazích mezi lidmi i k okolí. „*Agresivitou se*

obecně rozumí tendence jedince k útočnému, či nepřátelskému chování vůči okolí, ale i vůči sobě samému“ (Pokorný a kol., 2003, s. 58). Agresivita představuje různé projevy, které mohou být symbolické, ale může jít také o fyzické napadení, jenž může mít různé formy specifického násilí. Toto násilí potom může být zjevné, skryté, přímé i nepřímé. Agresivně lze prožívat, myslet, ale i komunikovat dále je možné se agresivně chovat případně jednat.

Příčinou agresivity podle Martínka (2009) mohou být různé faktory. Nejvýznamnější roli však hrají genetické faktory. Vliv genetických faktorů lze předpokládat za podmínek, kdy dítě z normální rodiny se chová agresivně. Pokud se však zbytek rodiny chová normálně, rodinné prostředí je tedy nepatologické. V tomto případě je možné, že agresivita jedince představuje geneticky podloženou biologickou abnormalitu. V případě, že velký počet členů rodiny je agresivních, lze předpokládat přítomnost společného genetického faktoru.

3.3.3 Sekty, kulty a jiná společenská uskupení

V průběhu života se setkáváme s různými formami lidského společenství. Někteří z nás se těchto společenství přímo účastníme a to tak, že do nich vstupujeme, setrváváme v nich a také z nich vystupujeme. Můžeme se setkávat s různými formami lidského společenství, jako jsou například sekty, kulty, hnutí a nová náboženství. Tato společenství na sebe upozorňují svou odlišností, výjimečností, specifickou, které nejsou běžné v určité společnosti.

3.3.4 Závislosti

Závislosti představují další oblast výskytu sociálně patologických jevů. Závislost obecně chápeme jako stav, kdy je někdo podmíněn nějakou okolností nebo situací, kterou potřebuje ke své existenci. Rozlišujeme drogové a nedrogové závislosti, jejichž stručný přehled uvádím v následujících podkapitolách. Vykopalová (2002) uvádí, že jakákoli závislost obecně vzniká na základě uskupení behaviorálních, kognitivních a fyziologických faktorů. Tyto faktory se vytvoří při opakovaném užívání psychoaktivní látky. Závislost tak může vzniknout v souvislosti se specifickou látkou nebo skupinou látek, ale také ve spojitosti s farmakologicky psychoaktivních látek.

Drogové závislosti

Drogová závislost byla definována Světovou zdravotnickou organizací (WHO) jako *„psychický někdy i fyzický stav charakterizovaný změnami chování a dalšími reakcemi, které vždy zahrnují nutkání užívat drogu opakovaně (ustavičně nebo intermitentně) pro její psychické účinky a dále také proto, aby se zabránilo vzniku nepříjemných stavů vznikajících při nepřítomnosti drogy v organismu.“*

Drogové závislosti se staly v poslední době skutečnou hrozbou civilizace. Důsledkem drogových závislostí dochází podle Sochůrka (2001) k poškozování zdraví velkých skupin obyvatelstva, zejména však mladé populace. Nejčastěji dochází k poškozování tělesného, ale i duševního zdraví. Dále jsou alkohol a drogy příčinami velké řady trestných činů. Drogy jsou tedy problémem nejen zdravotnickým, ale také sociálním a kriminologickým.

Mezi drogové závislosti patří:

- nikotinismus (tabakismus),
- ethylismus (alkoholismus),
- závislost na narkotických analgetikách,
- závislost na psychostimulanciích,
- závislost na halucinogenních látkách,
- závislost na nootropních látkách,
- závislost na hypnotikách a sedativech,
- závislost na anxiolytikách,
- závislost na antiastmatikách,
- závislost na antitusikách,
- závislost na antiparkinsonikách.

Nedrogové závislosti

Nedrogové závislosti představují *„primárně psychické závislosti, kdy se prožívání člověka mění na základě příjemného prožitku nebo příjemných prožitků z něčeho tak, že se přestává ovládat a narůstá u něj touha po takovém chování, které směřuje k prožívání, daného příjemného prožitku“* (Pokorný a kol., 2003, s. 112). Nedrogové závislosti znamenají jakési neodolatelné touhy člověka po něčem.

Mezi nedrogové závislosti patří například:

- závislosti vztahující se k informačním technologiím,
- netomanie – závislost na internetu,
- závislosti na počítačových hrách,
- patologické hráčství,
- závislost na mobilních telefonech,
- závislost na televizi,
- závislost na sexu,
- workoholismus – závislost na práci,
- patologické nakupování,
- patologické přejídání – bulimie.

3.4 Kontrola kriminality

Kontrolou kriminality rozumíme „*úsilí státu i společnosti o udržení kriminality v určitých přijatelných mezích nebo o její omezování*“ (Novotný, Zapletal, 2001, s. 19).

Podle Zoubkové (2002) kontrola kriminality klade důraz na vzájemnou represivní a preventivní vyváženost, přičemž represivní vyváženost představuje trestnou činnost potlačující a preventivní vyváženost představuje trestnou činnost předcházející. V rámci trestně právní kontroly kriminality se uskutečňuje zejména represivní strategie a v rámci kriminální prevence se uskutečňuje preventivní strategie. Právní kontrola kriminality zahrnuje činnost státních institucí pomocí aplikace práva. Právní kontrola zahrnuje trestní politiku, jejíž působnost se nevztahuje pouze na legislativu, ale zahrnuje také aplikace oblast aplikace právních norem, dále zahrnuje veškeré aktivity orgánů činných v trestním řízení. Úkolem trestní politiky je vypracovat jakási doporučení pro legislativu, které umožní upravit zejména definici trestného činu, sankční systém, trestní řízení a výkon sankcí. Preventivní kontrola znamená opatření ekonomické, sociální, školské, apod. Zahrnuje činnost všech článků politického systému, ty jsou zaměřeny především proti trestné činnosti i proti dalším protispolečenským jevům.

Štábllová (2008) uvádí, že kontrola kriminality je nedílnou součástí sociální kontroly. Přičemž sociální kontrola představuje souhrn prostředků, kterými společnost působí na chování občanů. Cílem sociální kontroly je dosažení konformity. Sociální kontrola předpokládá existenci sociálních norem a pravidel. Sociální kontrola je zajišťována formálními a neformálními institucemi. Formálními institucemi jsou například policie nebo soudy, které ji zajišťují profesně. Neformálními institucemi jsou škola, rodina, zájmové organizace nebo církve a ty působí bez specifického zmocnění.

Sociální kontrola však podle Jedličky (2004) představuje snahy, které společnost vynakládá k usměrnění sociálního jednání. Velice mocným činitelem sociální kontroly je proces socializace. Socializace iniciuje lidi k tomu, aby byli schopni a dělali to, co mají naplánováno a co je zároveň společensky schvalováno. V tomto případě jde však o ideál. Socializace nikdy neprobíhá bez problémů. Sociální uvědomění lidí tedy vede ve všech společnostech k udržování sankcí, které představují odměny za žádoucí neboli konformní chování a tresty za nežádoucí neboli nonkonformní chování.

4 PREVENCE KRIMINALITY A OSTATNÍCH SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ

Problematice prevence kriminality a ostatních sociálně patologických jevů je věnována velmi intenzivní pozornost a to jak ze strany institucí, tak i ze strany jednotlivců respektive určitých spolků či různých sdružení občanů. Existuje celá řada definic prevence kriminality, avšak podle mne je velice výstižná následující definice. „*Prevenčí kriminality rozumíme soubor nejrůznějších aktivit mimotrestního charakteru orientovaných na odstranění, oslabení či neutralizaci kriminogenních faktorů s cílem zastavit růst kriminality nebo docílit jejího zmenšení*“ (Novotný, Zapletal, 2001, s. 159). Podle Pokorného a kol. (2003) představují kriminalita a další sociálně patologické jevy proces, který je charakteristický svou dynamikou. Jedná se o proces trvalého získávání zkušeností, vyhledávání, vývoje a v neposlední řadě ověřování užitečnosti různých preventivních programů a opatření. Je důležité pěstovat a rozvíjet citlivost a vnímavost ke společenskému dění, také k vývoji společnosti a různých společenství v jejím rámci. Při zvyšování povědomí populace informováním o tom, že je třeba zaměřit pozornost na daný sociálně patologický jev, je nutné postupovat velice opatrně. Není možné dané informace přeceňovat, ani je podceňovat. Přecenění informací může vést k tomu, že se sociálně patologickým jevem může stát prakticky vše, co se určitým způsobem odlišuje od běžných norem. Je prokázáno, že při řešení problematiky kriminality a dalších sociálně patologických jevů je nejefektivnější opatření primární prevence. Kromě primární prevence je důležité věnovat pozornost i sekundární a terciární prevenci. Velmi rozšířené je v současnosti rozdělování prevence na sociální a situační.

V následujících podkapitolách se podrobněji zabývám jednotlivými druhy prevence. Kritériem pro rozlišení prevence kriminality a dalších sociálně patologických jevů na úrovni primární, sekundární a terciární prevence je okruh adresátů nebo vývojové stádium daného jevu. Dále se zaměřuji na obsahové členění prevence.

4.1 Druhy prevence dle adresáta

Podle okruhu adresátů preventivních aktivit rozlišujeme prevenci primární, sekundární a terciární.

4.1.1 Primární prevence

Primární prevence představuje podle Zoubkové (2002) široké pozitivní ovlivňování hodnotové orientace dětí. Zahrnuje především výchovné, vzdělávací, osvětové, ale také poradenské aktivity. Je třeba věnovat velkou pozornost aktivitám, které jsou zaměřené na smysluplné využívání volného času dětí a mládeže.

„Primární prevencí sociálně patologických jevů rozumíme koncepční, komplexní, cílený, plánovitý, flexibilní a efektivní soubor opatření, odborných činností a nabídek, zaměřený na posilování a rozvoj společensky žádoucích postojů, hodnot, zájmů, forem zdravého životního stylu, chování a jednání jednotlivců i skupin“ (Pokorný a kol., 2003, s. 14).

Primární prevence jakožto soubor opatření obsahuje tedy nabídku, která je poskytována cílové skupině, ale i jednotlivcům a to v různých oblastech, zejména v oblasti vzdělávání, přípravy, kultury, sportu a dalších, které se vztahují k formám zdravého životního stylu. Pracovníci, kteří se primární prevencí zabývají, by měli být schopni disponovat kvalitními a ověřenými metodami, které jim umožní získat potřebné informace v oblasti preventivního působení. To je možné na základě důkladné analýzy cílové skupiny. Na cílovou skupinu je třeba pohlížet z následujících hledisek:

- z jakého sociálního prostředí přicházejí,
- v jakém rozsahu působí sociálně nezdravé formy životního stylu na jednotlivé členy skupiny,
- aktuální postoje, hodnotové orientace členů skupiny,
- zájmy, potřeby, formy a varianty životního stylu,
- stav interpersonálních vztahů ve skupině.

4.1.2 Sekundární prevence

Sekundární prevence se zabývá rizikovými dětmi a mladistvými. Zoubková (2002) uvádí, že u této rizikové skupiny se vyskytuje zvýšená pravděpodobnost výskytu trestné činnosti nebo ohrožení sociálně patologickými jevy. Preventivní opatření v této oblasti zasahují zejména do sféry smysluplného využití volného času. Kromě toho je prevence zaměřena i na ty rizikové faktory, které se vyskytují v sociálním prostředí a v sociálních vztazích, v nichž děti a mladiství žijí.

4.1.3 Terciární prevence

Terciární prevence představuje podle Zoubkové (2002) předcházení kriminální recidivě. Zaměřuje se na mladé lidi, kteří se již dopustili trestné činnosti. Snahou terciární prevence je úsilí o eliminaci recidivy kriminality a resocializaci mladých osob. Jejimi hlavními nástroji jsou tresty, jejich ukládání, výkon, ochranná opatření a v neposlední řadě také postpenitenciární péče, která představuje péči pro osoby propuštěné z výkonu trestu.

4.1 Obsahové členění prevence

Preventivní aktivity podle obsahového zaměření třídíme na prevenci sociální, prevenci situační a prevenci viktimologickou.

4.2.1 Sociální prevence

Sociální prevence se zaměřuje především na osobu pachatele a na modifikaci příčin kriminality. Zaměřuje se na proces socializace a sociální integrace. Sociální prevence je důležitá zejména při řešení romské otázky. Soustřeďuje se na děti s cílem ovlivnit jejich chování, než začnou páchat trestnou činnost. Dle Zoubkové (2002) lze sociální prevenci rozlišovat na úrovni primární, sekundární a terciární.

Primární prevence sociální

Primární prevence sociální se zaměřuje na výchovné, vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity, které mají za úkol pozitivně ovlivňovat mládež a také optimalizovat životní podmínky mládeže. Do této oblasti spadá celá problematika vzdělávání romské mládeže. Jde o podporu předškolních vzdělávacích programů, ale i základních škol, učňovských zařízení, všech vyšších typů škol a všech institucí, které poskytují kvalifikační kurzy a rekvalifikační programy. Primární protidrogová prevence se zaměřuje na veškerou mládež, převážně však na dospívající mládež podle prostředí školy, rodiny a místních komunit. Kromě toho se zaměřuje také na vzdělávání intermediátorů, kterými mohou být pedagogové, lékaři, sociální pracovníci, vrstevníci, kteří působí v oblasti prevence.

Sekundární prevence sociální

Sekundární prevence sociální se zaměřuje především na včasnou identifikaci potenciálních pachatelů a to s cílem dosáhnout intervence dříve než dojde ke spáchání nějakého trestného činu. Dále je zaměřena na identifikaci sociálně patologických jevů jako drogových závislostí, záškoláctví, gamblerství, vandalismu, atd. Kromě uvedeného zahrnuje tato prevence cílené informační, poradenské a vzdělávací aktivity sociální péče, které jsou vykonávány prostřednictvím různých poraden, linek důvěry, streetworkerových úřadů, výchovných poradců na školách a protidrogových koordinátorů. Protidrogová prevence na sekundární úrovni se specializuje na aktivní zavádění programů včasné intervence a dále na vytváření komplexního a provázaného systému léčebně – resocializační péče o drogově postižené skupiny nebo jednotlivce.

Terciární prevence sociální

Terciární sociální prevence je zaměřena na ukládání a výkon trestů nebo ochranných opatření. Další zaměření lze spatřovat v informačním, organizačním, organizačních, poradenských a sociálních opatřeních. Protidrogová prevence se zabývá minimalizací zdravotních a sociálních následků užívání drog a také závislosti na nich. Kromě toho se zaměřuje na uplatňování alternativních opatření k trestu odnětí svobody pro problémové uživatele drog a osoby, které jsou závislé na drogách.

Základem úspěchu prevence kriminality a dalších sociálně patologických jevů je její včasné a zejména dlouhodobé působení. Je důležité vnímat prevenci jako proces, který je nutné nezanedbat, neodkládat a začít s ním již od nejtělejšího věku dítěte. V první řadě, by na závadné chování dětí měly včas upozorňovat školy, zejména na záškoláctví, drobné krádeže, experimentování s návykovými látkami. Samozřejmě i rodiče by měli upozorňovat na závadné chování dětí a to orgány sociálně – právní ochrany, soudy nebo jiné oprávněné orgány jako policii nebo státní zastupitelství.

4.2.2 Situační prevence

Situační prevence spočívá podle Zapletala (1995) v opatřeních, která snižují možnost spáchání trestného činu a zvyšují tak pravděpodobnost odhalení pachatele. Tato prevence se orientuje na odstraňování příležitosti pro páchaní trestných činů, dále na omezování kriminogenních situací a také na zvyšování rizika dopadení a odhalení pro potenciální pachatele. Charakter opatření situační prevence je převážně technický, organizační a administrativní. Zahrnuje tedy různé propagační kampaně, opatření k technickému zabezpečení hodnot, atd.

4.2.3 Viktimologická prevence

Viktimologické prevenci je dle Štáblové (2008) věnována značná pozornost. Tato pozornost souvisí se zájmem o situaci oběti trestného činu. Poznatky této prevence jsou využívány především v oblasti poradenské a při osvojování si zásad ochrany ohrožených osob. Pro ohrožené osoby respektive skupiny osob s vyšším viktimizačním potenciálem jsou vyvíjeny různé vhodné prostředky, jako použití alarmů, sprejů. Nabízí se jim také výcvik v sebeobraně technikách i psychologickému působení na útočníka.

K tomu, aby účelně fungoval systém prevence všech sociálně patologických jevů je zapotřebí podle Nikla (2000) vytvořit organizační předpoklady a to především zákony, usnesení vlády, koncepce a také různé programy na republikové, regionální a místní úrovni. Je důležité zabezpečit odbornou přípravu a doškolování profesionálních i dobrovolných pracovníků. V neposlední řadě je třeba provádět vlastní preventivní činnost komplexně a koordinovaně, určit hlavní problémy, jejich příčiny a na jejich základě provádět konkrétní preventivní opatření.

5 PROJEKTY PREVENCE KRIMINALITY

Na prevenci kriminality se podílí celá řada subjektů. Může se jednat o jednotlivce, ale také na prevenci kriminality mládeže se podílí i různé instituce. Nositeli preventivních aktivit mohou být jednak instituce státní a to například instituce působící v sociální sféře, dále policie, státní zastupitelství, soudy a vězeňství. Rovněž může jít o nestátní instituce, pak se jedná o různá zájmová sdružení občanů, církve, nadace, apod. Jak uvádí Zoubková (2002), v České republice je systém prevence kriminality realizován na dvojí úrovni a to na centrální (celorepublikové) a na úrovni místní (ve městech).

5.1 Projekty na centrální úrovni

Projekty prevence kriminality na centrální úrovni neboli celorepublikové úrovni zahrnují především resortní programy prevence kriminality. Tyto programy vycházejí z věcné působnosti jednotlivých ministerstev. Rozšiřují jejich běžné činnosti o preventivní prvky a přístupy zejména k předcházení sociálně patologickým jevům.

5.1.1 Ministerstvo vnitra

Program prevence kriminality Ministerstva vnitra se zaměřuje na mládež a to v několika oblastech. První oblast se týká podpory praktické realizace prevence kriminality ve městech, kde je vysoká míra trestné činnosti. Ministerstvo vnitra přímo podpořilo projekty různých občanských sdružení, která se zabývají prevencí kriminality. Druhou oblast tvoří preventivní činnost Policie ČR. Tato činnost spočívá zejména na Preventivně informačních skupinách na úrovni městských policejních ředitelství. Ty poskytují různé přednášky a poradenství pro děti a mládež a to v oblasti předcházení trestné činnosti a prevence dopravní nehodovosti. Preventivní informační činnost vyvíjí kromě Policie ČR také Muzeum Policie ČR a Národní protidrogová centrála.

5.1.2 Ministerstvo spravedlnosti

Činnost ministerstva spravedlnosti se dotýká prevence kriminality mládeže v oblasti legislativní, výkonné a výzkumné. Přičemž v oblasti výkonné zejména při vytváření podmínek pro aplikaci alternativních trestů v trestním řízení nebo v rámci resocializačního působení ve vězeňství. Výzkumná oblast je zajišťována Institutem pro kriminologii a sociální prevenci. Ministerstvo spravedlnosti garantuje rektifikaci soudnictví nad mládeží, zavádí a ověřuje instituty. K nejvýznamnějším patří probace. Probaci zajišťují u každého soudu probační úředníci, kteří shromažďují různé podklady pro rozhodování okresních a krajských soudů. Probační úředníci pracují s podmíněně odsouzenými během zkušební doby. V rámci vězeňství se jedná o realizaci systému resocializačního působení na mladistvé odsouzené.

5.1.3 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy se v rámci programu prevence trestné činnosti a dalších negativních jevů mládeže zaměřuje na zkvalitnění výchovného působení školy včetně učitelů. Dále se zabývá péčí o narušenou mládež, zejména ve výchovných ústavech, podporou aktivit mládeže zaměřených na volný čas a také rozvojem sociálně-právní výchovy a forem vzdělávání. Kromě výše uvedeného je důležité zmínit také zaměření na propracování systému pedagogicko-psychologického poradenství. V oblasti socializačního působení školy a výchovy k občanství je zkvalitňováno vzdělávání v právních a etických tématech a také výchova ke zdravému životnímu stylu. Školám jsou tak poskytovány pro tyto účely různé osvětové a metodické materiály. Dále probíhá školení učitelů v oblasti primární a sekundární prevence a to prostřednictvím pedagogických center.

5.1.4 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo práce a sociálních věcí své aktivity v oblasti prevence zaměřuje především na zlepšování a rozšiřování standardní sociální práce. Dále se zaměřuje na práci s mladými nezaměstnanými a také podporu nevládních organizací, které se zabývají aktivitami v sociální oblasti. Je třeba zmínit zavedení funkce sociální asistent. Sociální asistent sám v terénu vyhledává mládež ohroženou nebo také již zasaženou sociálně patologickým jevem. Sociální

asistent má pro svoji práci k dispozici jakési sociální zázemí. Jde o tzv. nízkoprahová centra, kde se může s ohroženou mládeží setkávat. Kromě toho poskytuje také individuální pomoc v různých situacích, působí jako mediátor mezi mladistvým a jeho rodinou, pořádá různé akce pro děti a mladistvé, se kterými pracuje.

5.1.5 Ministerstvo zdravotnictví

Ministerstvo zdravotnictví se v oblasti prevence zaměřuje na prevenci týrání, zanedbávání a také sexuálního zneužívání dětí. Dále se zabývá léčbou především drogových závislostí a také pomocí dětským obětem trestných činů. Významná je osvětová a informační činnost. Byly realizovány různé projekty jako například projekt prevence týrání, zanedbávání a sexuálního zneužívání dětí a také projekt plánovaného rodičovství a sexuální výchovy.

5.2 Projekty na místní úrovni

Na kriminalitu mládeže, která je páchána v obci, může obecní zastupitelstvo preventivně reagovat obecně závaznými vyhláškami. Nejdůležitější preventivní aktivity se však realizují prostřednictvím projektů prevence. Tyto projekty prevence kriminality mládeže na místní úrovni by měly směřovat zejména k podpoře rodiny a k sociální práci s delikventy a jejich rodinami, také k podpoře vzdělávání a k předškolním a vzdělávacím programům, k podpoře zdravého životního stylu bez drog a v neposlední řadě k podpoře k multietnickému chápání světa a k toleranci. Obec popř. město by však mělo věnovat zvláštní pozornost rizikové mládeži. Projekty zaměřené na rizikovou mládež by se měly orientovat zejména na zlepšení příležitostí pro efektivní využití volného času v oblastech s vysokým výskytem trestných činů, které jsou páchány mladými lidmi. Je třeba také podporovat individuální a sociální odpovědnosti mezi mladými lidmi, a to opět v oblastech zvýšené kriminality. Je důležité zabývat se konkrétními problémy, kterým čelí mladí lidé.

5.3 Projekty prevence kriminality s účastí policie

Vzhledem k tomu, že policie je zpravidla první, kdo přichází do kontaktu s dětmi nebo mládeží, kteří se dopustili nějakého trestného činu nebo přestupku, je tudíž nezastupitelným

subjektem v preventivní práci proti kriminalitě dětí a mládeže, ale také v jejich ochraně před kriminalitou na nich páchanou, v níž jsou oběťmi. Na zapojení policie do prevence kriminality mládeže v České republice se zatím nezaměřuje mnoho projektů. Avšak podle dosavadních zahraničních zkušeností projektů je třeba, aby policie poskytovala i další netradiční služby například pracovat s oběťmi nebo s ohroženou mládeží, měla by pořádat různé přednášky a dny otevřených dveří. Bylo by také vhodné do služeb policie přijmout příslušníky národnostních menšin, které tvoří vlastní komunity.

V České republice jsou realizovány dva projekty a to projekt občanského sdružení HALT, který je realizovaný v Praze a projekt Centrum včasné intervence, který je realizován v Ostravě. Tyto oba uvedené projekty spadají do úrovně terciární prevence kriminality. Jde o propojení preventivní práce a alternativního odklonu od tradičního formálního postupu policie. Policie by měla spolupracovat s provinilcem a jeho rodiči, s obecním úřadem a s místně příslušnými orgány sociálně-právní ochrany.

Projekt HALT vznikl jako reakce na neustále se zvyšující kriminalitu mládeže. Původně vznikl v Holandsku. Mladým pachatelům je díky tomuto projektu dávana možnost řešení následků jejich deliktu běžným nebo alternativním postihem, přičemž alternativu výběru zprostředkovává policie a to ihned po spáchání deliktu. Jde o to, že mladý pachatel odpracuje škody, uvede do původního stavu to, co poničil nebo odpracuje veřejně prospěšné práce.

Projekt Centrum včasné intervence vychází ze závěru tzv. Systémového přístupu k péči o mladistvé delikventy. Jde o městské zařízení se statutem orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Je metodickým a supervizním pracovištěm pro jednotlivé místně příslušné orgány. Prostřednictvím tohoto projektu vykonávají sociální a zdravotnická zařízení, školské orgány, probační úředníci, úřady práce, Police ČR, městská policie a další systematickou práci s kriminálně rizikovými dětmi a jejich rodinami. Objekty intervence jsou potom děti do 15 let a mladiství se závažnými sociálně patologickými problémy.

6 PROJEKT PARTNERSTVÍ

Jak už bylo výše uvedeno, v České republice je systém prevence kriminality realizován na dvojí úrovni, jednak na místní a také na centrální úrovni. Projekt Partnerství – Prevence kriminality romských a sociálně slabých uživatelů služeb občanského sdružení Naděje a dětí Základní školy praktické v České Třebové, náleží do Programu prevence kriminality na místní úrovni – Partnerství. V této části práce se zabývám programem Partnerství a samotným projektem, jeho popisem, cíli, apod.

6.1 Základní principy a cíle programu Partnerství

Program prevence kriminality na místní úrovni – Partnerství napomáhá rozvoji preventivních aktivit v České republice a to prostřednictvím státní účelové dotace. Pilotní realizace tohoto programu byla schválena již v roce 2003 a od roku 2005 je program vyhlášen jako jediný program prevence kriminality na místní úrovni. Program je zaměřen na řešení problémů v rizikových lokalitách. Tyto rizikové lokality vybírá a doporučuje Policie ČR na základě průběžné a aktuální analýzy bezpečnostní situace. Příjemcem státní dotace a realizátorem programu Partnerství je obec, avšak na realizaci dílčích projektů se mohou podílet i další subjekty, které jsou obci smluvně zavázané. Jde například o nestátní neziskové organizace, církevní organizace, právní subjekty samosprávy nebo veřejné správy (domy dětí a mládeže, dětské domovy, školy, městskou policii) a také Policii ČR.

Cílem programu Partnerství je především zvyšovat pocit bezpečí občanů a snižovat míru a závažnost trestné činnosti a to rychlou reakcí na aktuální negativní vývoj trestné činnosti a specifické problémy v konkrétních lokalitách. Dalším cílem je předcházení páchání trestné činnosti a omezovat příležitosti k páchání trestné činnosti. K naplnění těchto cílů existují různé prostředky, např. navázání úzké spolupráce Policie ČR s místními orgány veřejné správy, nestátními neziskovými organizacemi a dalšími subjekty, které se podílejí na preventivních aktivitách. Pro potřeby této diplomové práce je však důležité zmínit hlavně realizaci konkrétních dílčích projektů programu Partnerství, jako další z prostředků naplňování cílů.

6.2 Cíl a popis projektu Partnerství – Prevence kriminality

Realizátorem projektu Partnerství – Prevence kriminality je Město Česká Třebová a Dům dětí a mládeže Kamarád v České Třebové (dále jen „DDM Kamarád“), kteří úspěšně po dobu šesti let zpracovávali žádost o neinvestiční dotaci na podporu Krajského programu prevence kriminality. Projekt byl realizován tedy v letech 2006 – 2011. Město Česká Třebová řeší řadu let problém sociálně nepřizpůsobivých občanů. Od roku 1997 řeší tuto situaci ve spolupráci s občanským sdružením Naděje.

Cílem projektu Partnerství – Prevence kriminality je především prohloubit integraci sociálně znevýhodněných obyvatel a rodin zpět do společnosti. Velký důraz je kladen na smysluplné využití volného času různými metodami, zejména je nutné nabídnout, ukázat a naučit možnosti jeho využití. Projekt spadá do primární prevence. Důležitým cílem tohoto projektu je snížení kriminality sociálně znevýhodněných občanů. Na projektu participuje celá řada organizací, které působí v České Třebové. Cílem těchto organizací je seznámit děti i dospělé s jejich činnostmi. Po ukončení projektu se však mohou zájemci zapojit do aktivit jednotlivých participujících subjektů.

Během projektu jsou nabízeny zajímavé aktivity, jako je vaření a pečení, rukodělné aktivity, nácvik první pomoci, keramická dílna, předčítání pohádek s literární soutěží, taneční aktivity, péče o vlasy a pleť, přednáška městského muzea se soutěží pro děti, ukázka práce integrovaného záchranného systému, sportovní a taneční aktivity, apod. Veškeré aktivity jsou zajištěny kompetentními lektory a pedagogy.

Cílovou skupinu projektu tvoří uživatelé sociálních služeb občanského sdružení Naděje, kteří mají zvýšené sklony k trestné činnosti. Dále je projekt určen dětem navštěvujících Základní školu praktickou v České Třebové (dále jen „ZŠ praktická“) a jejich rodiče. ZŠ praktická stejně jako o. s. Naděje jsou situovány v okrajové části města nazvané sídliště Borek. Samotná škola se nachází v areálu bývalých kasáren.

Projekt je realizován v rámci jednorázových aktivit, které jsou rozvrženy do několika dnů. V prvních čtyřech letech byl projekt koncipován do pěti dnů, aktivity pak probíhaly jedenkrát týdně tři hodiny. Na každý den byla pro účastníky připravena přednáška, která jim umožnila rozšířit obzory vědomostí. Účastníci se dále mohli zdokonalit ve vaření, naučit se vyrábět dekorace z různých materiálů, vidět jak pracují jednotlivé složky záchranného integrovaného systému, apod. V posledních dvou letech došlo v projektu k změnám. Nově byly do projektu zařazeny rukodělné aktivity pro dospělé mířené k tradicím, k Velikonocím

a Vánocům. Pro děti pak sportovní aktivity a stopovaná pohádkovým lesem. Tato změna se setkala s velkým úspěchem.

Celý projekt je realizován v prostorách ZŠ praktické v České Třebové, která se nachází přímo ve středu komunity, pro kterou je projekt cílen. Účastníci za účast zaplatí symbolický poplatek 15,- Kč za jedno odpoledne. Rodiny s dětmi zaplatí poplatek 30,- Kč za celou rodinu. Vybírání poplatku, i když symbolického je vhodné, protože ze zkušenosti je zřejmé, že v případě, kdy je nabídnuta jakákoliv aktivita zdarma, účastníci si dostatečně neváží takových možností.

Účastníci si díky tomuto projektu nenásilně, prakticky a hravou formou mohou vyzkoušet celou řadu zajímavých volnočasových aktivit. Naučí se společně trávit čas při užitečné činnosti. Kromě toho se dozvědí praktické informace do života.

6.3 Stručná charakteristika realizátora projektu a dalších participujících subjektů

Realizátorem projektu Partnerství – Prevence kriminality je DDM Kamarád. DDM Kamarád byl zřízen za účelem poskytování výchovy dětí a mládeže ve volném čase a je součástí výchovně vzdělávací soustavy. Předmětem činnosti je pravidelná zájmová činnost, příležitostná zájmová činnost. Dále organizuje soutěže a přehlídky, individuální práce a spontánní aktivity v oblasti turistiky, estetiky, tělovýchovy, přírodních a společenských věd.

Na projektu participují následující subjekty: Městské muzeum Česká Třebová, Městská knihovna Česká Třebová a Oblastní spolek ČČK Ústí nad Orlicí, složky integrovaného záchranného systému, Městská policie. Jednotlivé subjekty přispěly ukázkou své práce, přednáškami, apod. Městské muzeum každým rokem připravilo pro děti v rámci projektu historickou hru „Kufr“. Děti měly za úkol určit správné názvy historických předmětů. Tato soutěž se setkala s velkým úspěchem. Děti se nejen pobavily, ale také poznaly spoustu zajímavých předmětů, které se používaly v dávných dobách. Městská knihovna nabídla dětem předčítání pohádek, ukázkou zajímavých knih a v neposlední řadě rukodělné aktivity, vždy na dané téma samozřejmě s literární tematikou. Oblastní spolek ČČK Ústí nad Orlicí umožnil dětem i dospělým vyzkoušet si praktický nácvik první pomoci. Účastníci se díky tomuto subjektu dozvěděli spoustu zajímavých informací v oblasti první pomoci. Ukázkou své práce předvedly jednotlivé složky integrovaného záchranného systému a Městská policie. Pro

účastníky velice zajímavá aktivita, zvláště v případě možnosti praktických ukázek, které byly taktéž nabídnuty.

6.4 Občanské sdružení Naděje

Činnost o. s. Naděje v České Třebové začala v roce 1997. Město Česká Třebové dokončilo v tomto roce rekonstrukci panelového domu, v němž zřídilo padesát tři malometrážních bytů pro sociálně slabé občany a občany na okraji společnosti. Pro děti a mládež byly upraveny suterénní prostory na víceúčelovou klubovnu, kde probíhá doučování, různé hry, apod. Během roku zajišťuje o. s. Naděje volnočasové aktivity pro děti. Pracuje s předškolními dětmi, kdy dochází k pravidelnému setkávání dvakrát týdně. Děti se zde učí základním sociálním dovednostem, hygienickým návykům, sebeobsluze apod. Jedná se o metodu dobrého startu. Byl zde také založen dětský klub David, cílem tohoto klubu je navázání vztahu mezi dětmi a dospělými formou velkých akcí – fotbalový turnaj, vycházky, apod. Dospělým je poskytováno poradenství, zejména při řešení každodenních problémů, při vytváření dobrých sousedských a mezilidských vztahů a na duchovní a pastorační péči. Duchovně tuto práci zajišťuje sbor Církve bratrské v České Třebové. Činnost pracovníků o. s. Naděje společně s dobrovolníky spočívá v sociální práci s uživateli služeb. Jde zejména o intervence v rodinách, terénní sociální práci, zjišťování situace a poměrů v rodinách, dále se zabývají řešením otázek týkajících se integrace minoritní skupiny sociálně slabých do majoritní společnosti. Velmi důležitý význam je připisován preventivnímu působení na jednotlivce při odstraňování negativního vlivu na společnost a vytváření hodnot, které jsou uznávané majoritní společností. O. s. Naděje pracuje intenzivně zejména s romskou komunitou.

6.5 Základní škola praktická v České Třebové

ZŠ praktická je škola samostatně zřízená pro základní vzdělání žáků s lehkým mentálním postižením. Škola je úplná s devíti postupovými ročníky. Škola má kapacitu sto žáků, v posledních letech ji navštěvuje v průměru asi osmdesát žáků. Budova školy je situována v okrajové části města. V blízkosti školy se nachází panelové sídliště, v němž bydlí velká část žáků. Většina žáků této školy neabsolvuje předškolní výchovu a vzhledem k tomu, že často pochází z málo podnětných rodin, dochází u nich k opoždění

z hlediska sociálního, psychického a fyzického vývoje. Této skutečnosti je přizpůsobeno i vzdělávání na prvním stupni. V tomto období je hlavním úkolem adaptace žáků na nové prostředí, nový styl práce a upevňování základních hygienických návyků. Na druhém stupni je vzdělávání zaměřeno na získávání vědomostí, rozvíjení dovedností a návyků. Získané vědomosti a dovednosti pak žáci mohou využít ke zvýšení kvality osobního života a také profesního uplatnění.

Problematice sociálně patologických jevů ve škole je věnována značná pozornost. Je známo, že období školního vzdělávání má v oblasti formování osobnosti žáků velmi důležitý význam a funkci. Je důležité zaměřit se na prevenci nežádoucího chování a jednání žáků, protože co je zanedbáno v dětství, jen těžko se napravuje v období dospělosti. Mezi sociálně patologické jevy, na jejichž minimalizaci se prevence ve škole zaměřuje, patří zejména násilí a šikanování, záškoláctví, kriminalita, delikvence, xenofobie, rasismus, užívání návykových látek, apod. V ZŠ praktické je organizována primární prevence, která zahrnuje aktivity směřující k předcházení problémům a následkům, které jsou spojeny se sociálně patologickými jevy. Především je kladen důraz na specifickou primární prevenci. Tato prevence zahrnuje systém aktivit a služeb, jež se zaměřují na práci s populací, u které lze předpokládat negativní vývoj. Dále se škola zabývá problematikou v oblasti nespecifické primární prevence. Nespecifická primární prevence potom zahrnuje aktivity, jejichž obsahem jsou metody a přístupy, které umožňují rozvoj harmonické osobnosti. Kromě toho rozvíjí nadání, zájmy a umožňuje provozovat sportovní a pohybové aktivity. Tato část prevence zahrnuje všechny žáky školy. Škola je zapojena do projektu Jsme v pohodě, který je zaměřen na prevenci šikany.

7 STRATEGIE EMPIRICKÉ ČÁSTI

7.1 Cíl empirické části práce

Cílem empirické části diplomové práce je zjištění, zda projekt Partnerství – Prevence kriminality má pro cílovou skupinu význam a určitý přínos. Jak už bylo uvedeno výše, cílovou skupinou tohoto projektu jsou romští a sociálně slabí uživatelé služeb o. s. Naděje v České Třebové a ZŠ praktické, kteří mají ve zvýšené míře sklony k některým druhům trestné činnosti. Zajímá mne, zda nabízené aktivity a činnosti v rámci projektu jsou pro účastníky zajímavé, zda mají zájem v uskutečněných aktivitách pokračovat i po ukončení projektu. Dále zjišťuji, o které aktivity je ze strany účastníků největší zájem. Je známo, že v důsledku nevhodného využití volného času se často setkáváme s nežádoucím jednáním a porušováním sociálních norem. V empirické části práce také zjišťuji, jakým způsobem účastníci projektu nejčastěji tráví volný čas, zda navštěvují nějaké zájmové kroužky nebo kurzy a jakou vůbec mají představu o trávení volného času.

7.2 Hypotézy šetření

Vzhledem k cílům empirické části práce jsem si stanovila následující hypotézy:

H1: Předpokládám, že z nabízených aktivit v rámci projektu Partnerství – Prevence kriminality, je největší zájem ze strany účastníků o pohybové a taneční aktivity.

H2: Předpokládám, že většina jedinců z cílové skupiny, na kterou je projekt zaměřen, tráví svůj volný čas na ulici bezprizorně s vrstevníky.

H3: Předpokládám, že většina dotazovaných nenavštěvuje zájmové kroužky, které nabízejí různé organizace participující na projektu.

H4: Předpokládám, že asi třetina z dotazovaných respondentů má zkušenost s některými sociálně patologickými jevy.

7.3 Metody šetření – použité metody v praktické části práce

Pro účely diplomové práce a ověření stanovených hypotéz (H1 – H4) jsem zvolila metodu dotazníku vlastní konstrukce, ve kterém se zaměřuji na zjištění zájmu o jednotlivé nabízené aktivity v rámci projektu, dále se zajímám o způsob trávení volného času respondentů a v neposlední řadě o zkušenosti respondentů s některými sociálně patologickými jevy. Při výběru metody jsem přihlížela především k velikosti šetřeného vzorku a k věku respondentů. Zvolenou metodu pokládám za nejvhodnější pro získání informací a dat důležitých pro vyhodnocení empirické části práce.

7.4 Šetřený vzorek

Pro získání dat pro empirickou část práce byli vybráni účastníci projektu Partnerství – Prevence kriminality. Vzhledem k tomu, že se projektu účastní v naprosté většině děti a mládež, je dotazník určen pro jedince této věkové skupiny. Výzkumné šetření proběhlo v listopadu 2011 a celkem se jej zúčastnilo 54 respondentů. Dotazníky byly rozdány respondentům a díky pomoci dobrovolníků byla jejich návratnost stoprocentní. Dotazník je koncipován anonymně.

7.5 Vlastní dotazník

Dotazník je koncipován způsobem, kdy jsem rozdělila otázky do několika okruhů. Respondenti odpovídají na dotazy jasně danými odpověďmi, u některých otázek odpovídají samostatně. Jednotlivé dotazy jsou zaměřeny na následující okruhy:

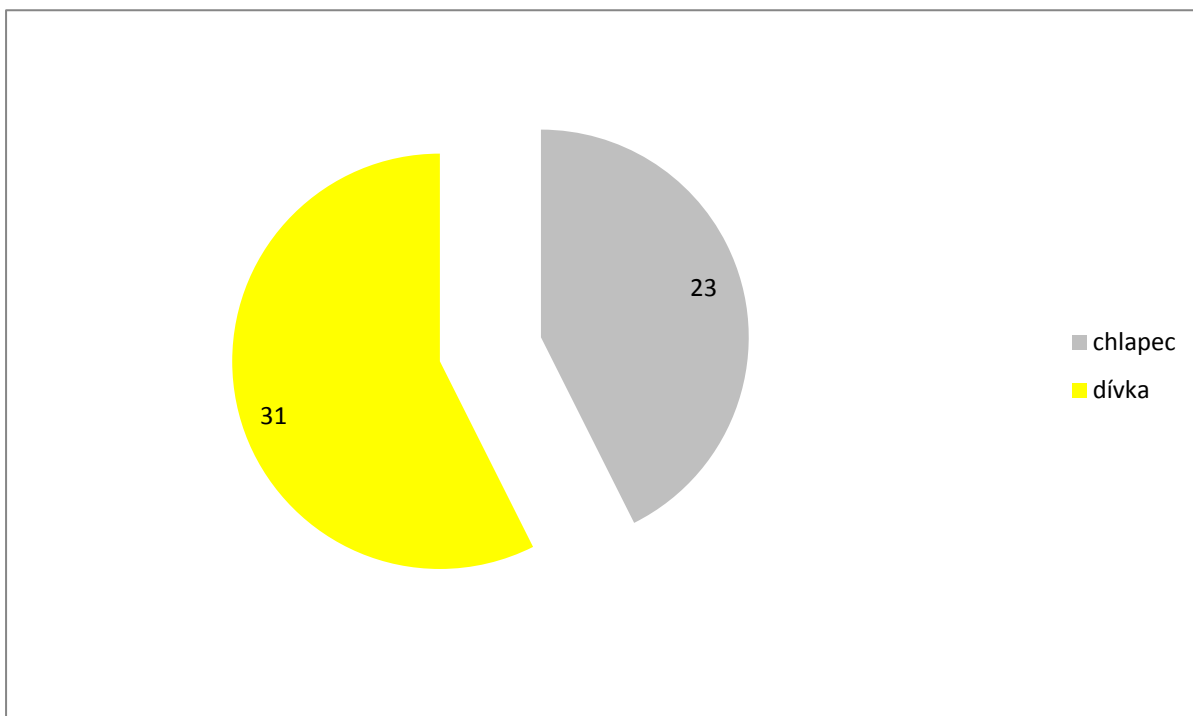
1. Aktivity a činnosti projektu Partnerství – Prevence kriminality.
2. Volný čas a možnosti trávení volného času.
3. Sociálně patologické jevy.

7.6 Výsledky šetření

Výsledná data jsou zpracována pro lepší přehlednost grafickou metodou.

1. Jsem dívka/chlapec.

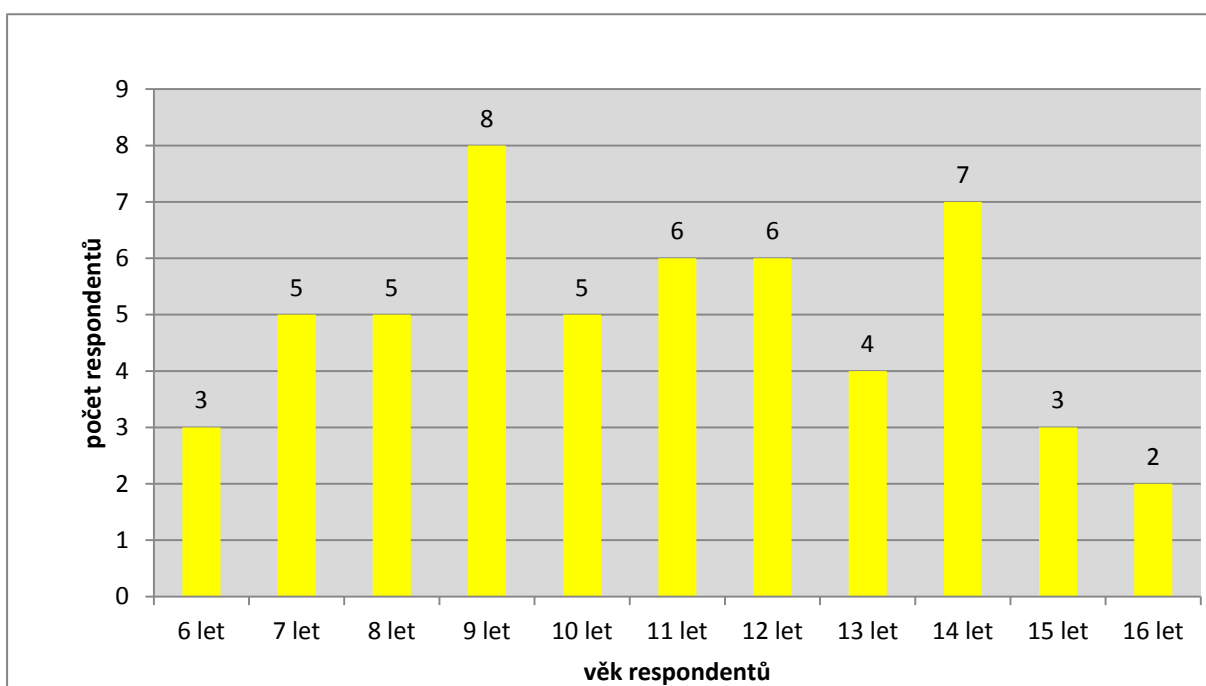

Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Soubor respondentů tvoří 23 chlapců, tj. 42,6 % a 31 dívek, tj. 57,4 %.

2. Kolik je ti let?

Jak již bylo výše uvedeno, projekt Partnerství – Prevence kriminality je určen nejen pro děti navštěvující ZŠ praktickou v České Třebové, ale také pro uživatele služeb o. s. Naděje v České Třebové. Projekt je určen tedy nejen dětem, ale i dospělým jednotlivcům, zvláště pak rodinám. Vzhledem k tomu, že v drtivé většině aktivity projektu navštěvují převážně děti a mládež, je proto dotazník určen pro tuto věkovou skupinu. Tato otázka zjišťuje jaké věkové složení respondentů je v projektu zastoupeno.

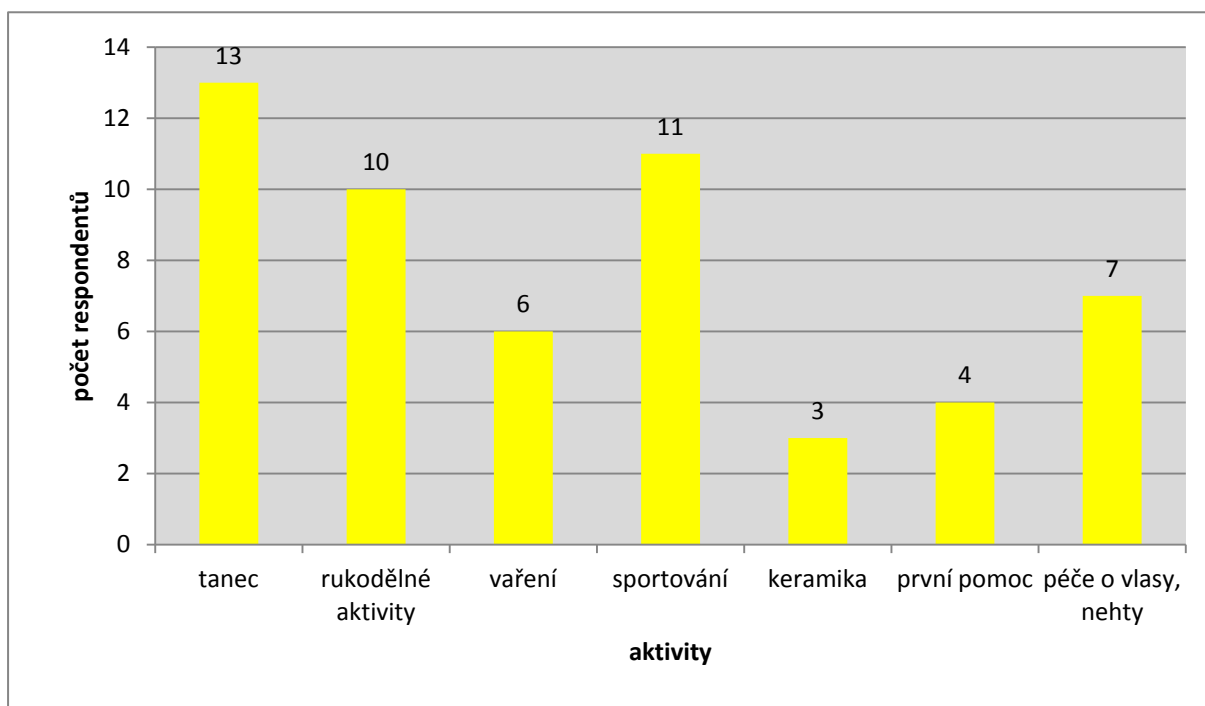

Graf č. 2: Věkové složení respondentů

Z grafu č. 2 je patrné, že věkové složení respondentů je přibližně rovnoměrně zastoupené. Věk účastníků projektu se pohybuje od šesti do šestnácti let, tedy průměrný věk účastníků je 10, 7 roků. Z toho vyplývá, že jednotlivé subjekty, které participují na projektu, mají nelehký úkol při vymýšlení jednotlivých aktivit. Je třeba zařadit takové aktivity, které při nejlepším zaujmou všechny účastníky.

3. Která z nabízených aktivit se ti nejvíce líbí?

Projekt Partnerství – Prevence kriminality nabízí účastníkům velké množství zajímavých aktivit. Jak už bylo výše uvedeno, celá řada participujících subjektů má pro zájemce připraveny různorodé zajímavé aktivity, avšak mezi nejčastější a pravidelně se opakující patří tanec, rukodělné aktivity, vaření, sportování, keramika, první pomoc a péče o vlasy a nehty. Tyto aktivity jsem také vybrala pro potřeby dotazníku a tedy pro zjištění, o kterou aktivitu účastníci jeví největší zájem. V předloženém dotazníku mohli účastníci vybrat pouze jednu, pro ně nejoblíbenější aktivitu.

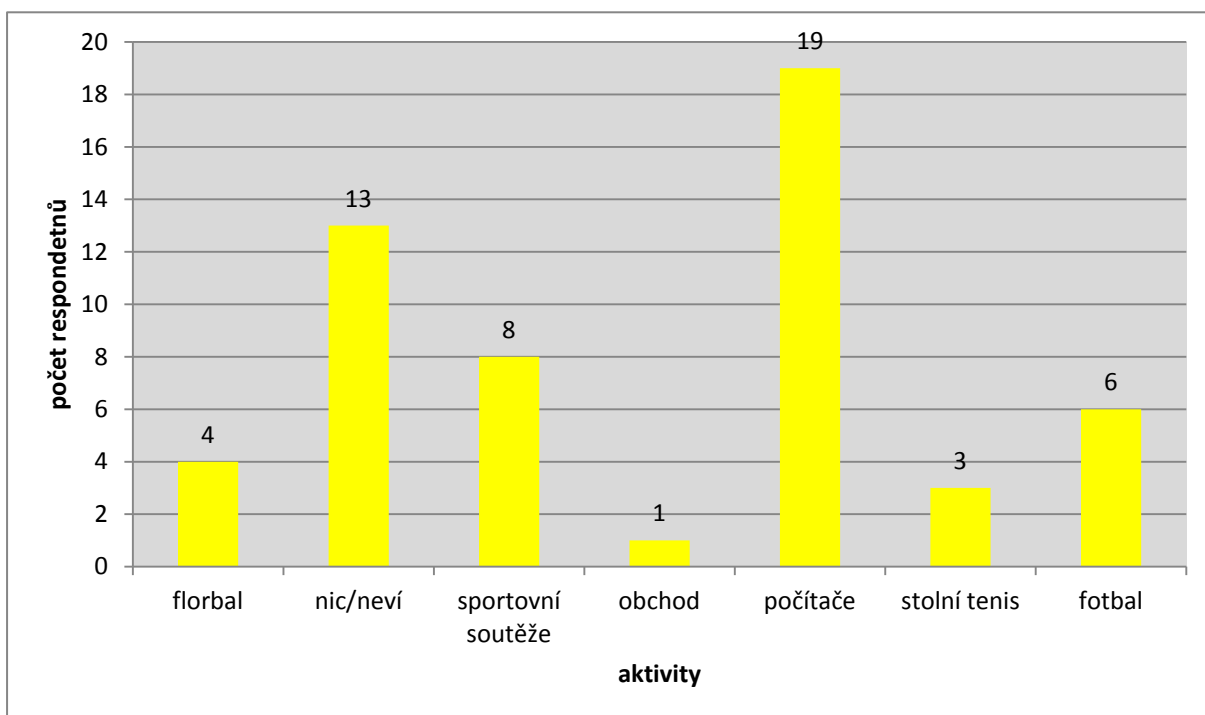
Graf č. 3: Nejoblíbenější aktivity

Z grafu je patrné, že většina respondentů má největší zájem ze všech nabízených aktivit především o taneční a sportovní aktivity. O taneční aktivity má z 54 respondentů zájem 13 dotazovaných, tj. 24, 1 %, o sportování pak 11 dotazovaných, tj. 20, 4 % a velice žádanou aktivitou jsou také rukodělné aktivity, kdy ze všech dotazovaných vybralo tuto možnost 10 respondentů, tedy 18, 5 %. Z vlastní zkušenosti však mohu potvrdit, že ve většině případů je o rukodělné aktivity zájem v případě, kdy se vyrábí hodnotná věc, výrobek. V případě, že jde pouze o papírový výrobek nebo jiný z podobných levných materiálů, účastníci neprojeví až takový zájem. Výrobky z levných materiálů pro ně nemají dostatečnou hodnotu a často si

takových věcí neváží, což usuzuji podle toho, že jsou pak k nalezení vyhozené po zemi apod. Další velice žádanou aktivitou a to především pro dívky je péče o vlasy a nehty.

4. Která aktivita v nabídce chybí?

Přestože projekt nabízí celou řadu zajímavých aktivit, podkládám za důležité, že je třeba zjistit, které další aktivity by účastníci uvítali. Myslím si, že takové zjištění je potřebné jak už pro případné pokračování tohoto projektu v následujícím roce, popřípadě pro potřeby jiného podobného projektu, který by mohl být realizován v budoucnu. Na otázku „Která aktivita v nabídce chybí“ respondenti odpovídali vlastními odpověďmi. Zvolila jsem tento typ odpovědi z toho důvodu, protože mě zajímalo, co jsou účastníci schopni sami vymyslet a o co mají skutečně zájem.

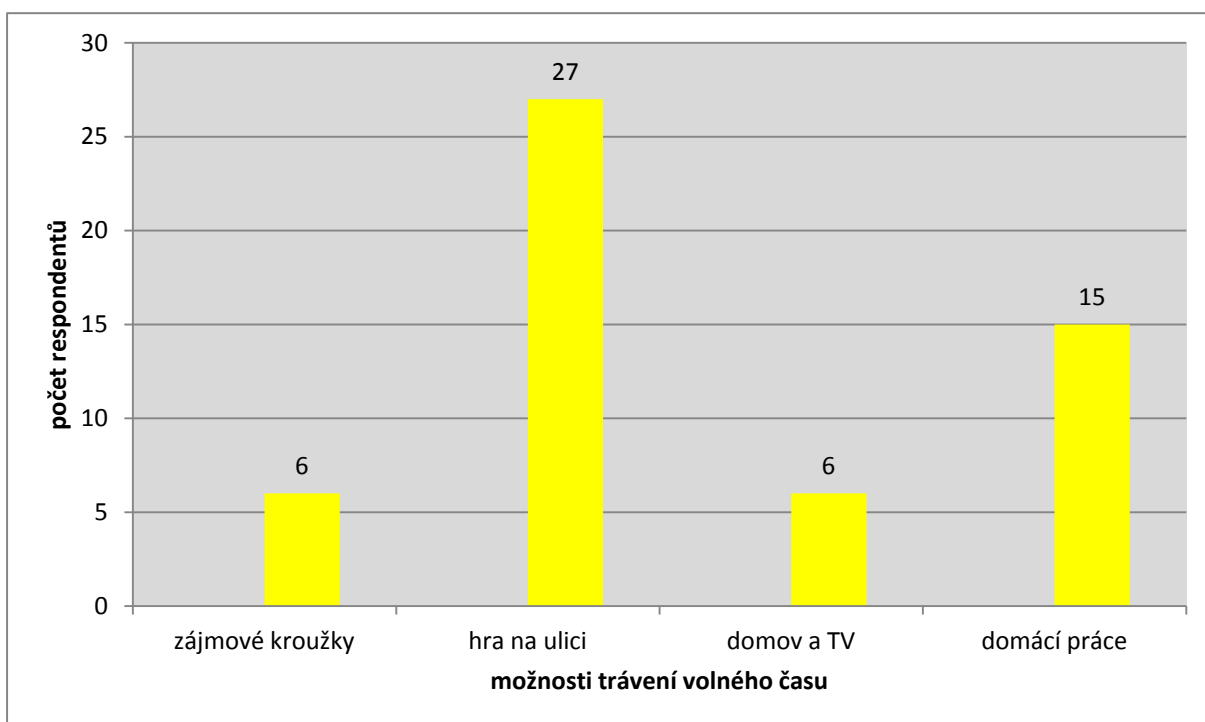

Graf č. 4: Chybějící aktivity

Z grafu vyplývá, že ze všech respondentů by 19 z nich, tj. 35,2 % uvítalo jako další možnou aktivitu práci na počítači. Velice častou odpovědí bylo, že účastníkům žádná aktivita nechybí nebo že neví, o co by měli skutečně zájem. Z tohoto grafu je patrné, že velice žádané aktivity jsou opět sportovní. Kromě sportovních soutěží, které blíže nespécifikovali ve svých odpovědích, je velký zájem o fotbal, florbal a stolní tenis.

5. Jak obvykle trávíš volný čas?

Následující okruh otázek se zabývá problematikou trávení volného času respondentů. Zajímalo mne, jakým způsobem nakládají účastníci projektu se svým volným časem, zda navštěvují nějaké zájmové kroužky nebo podobné organizované činnosti. Na otázku „Jak obvykle trávíš volný čas“ respondenti mohli vybrat pouze jednu z nabízených odpovědí.

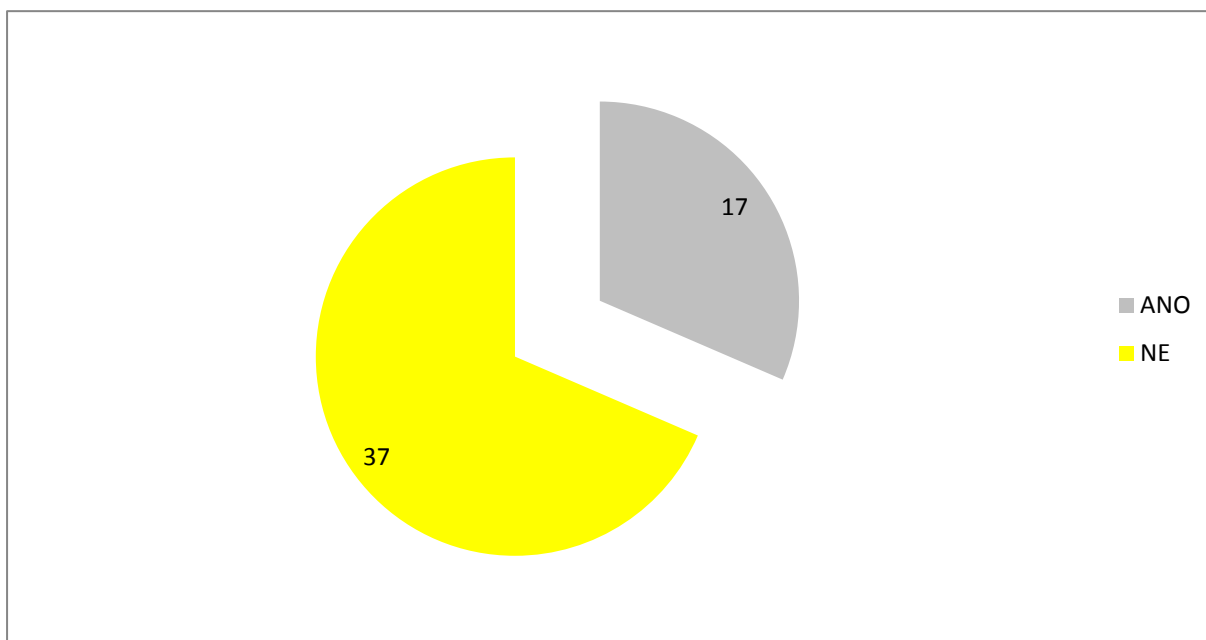

Graf č. 5: Volný čas respondentů

Na otázku, jakým způsobem obvykle respondenti tráví svůj volný čas, 50 % z oslovených, tj. 27 respondentů jednoznačně odpovědělo, že nejčastěji ve svém volném čase si hrají venku na ulici s kamarády. Velmi častou odpovědí bylo pomáhání s domácími pracemi. Je známo, že většina romských rodin a sociálně slabých rodin má velký počet dětí a velice často starší děti musí nejen pomáhat s různými domácími pracemi, ale i pečovat o mladší sourozence. Nemají tedy možnost ve svém volném čase věnovat se samy sobě, svým zálibám apod. 27, 8 % respondentů tráví volný čas pomáháním s domácími pracemi. Pouze 6 z oslovených respondentů, tj. 11, 1 %, obvykle svůj volný čas tráví v zájmovém kroužku.

6. Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek?

Vzhledem k tomu, že z předchozích odpovědí není patrné, zda a kolik ze všech dotazovaných navštěvuje zájmový kroužek, zařadila jsem při konstrukci dotazníku záměrně otázku, která zjišťuje, zda vůbec respondenti nějaký zájmový kroužek navštěvují.

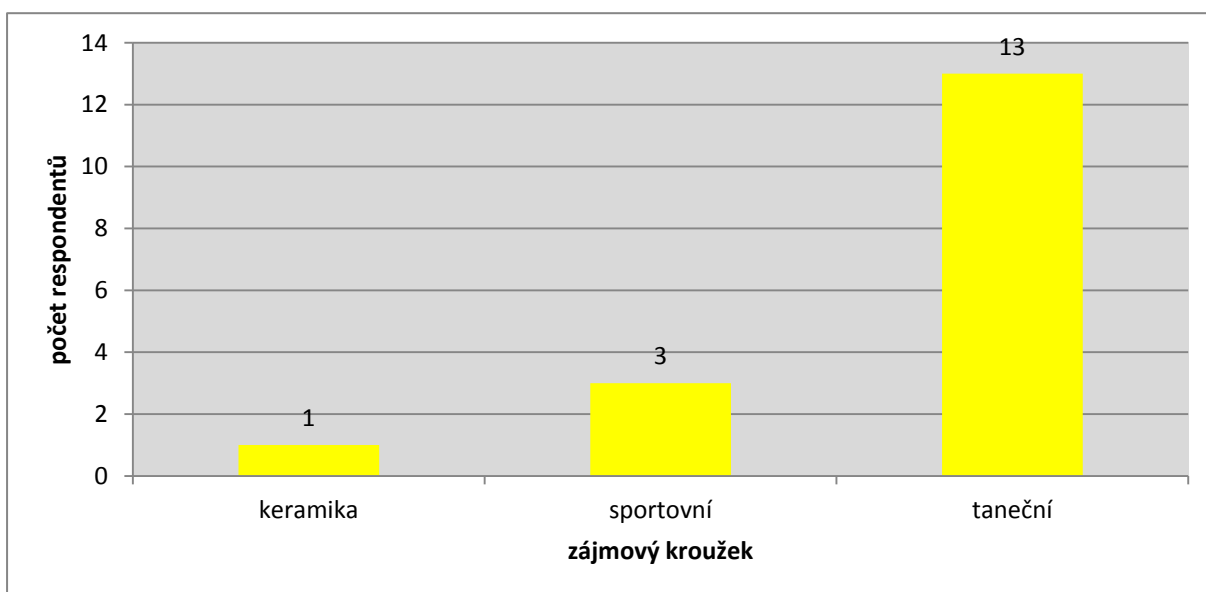

Graf č. 6: Návštěvnost zájmových kroužků

Z grafu jednoznačně vyplývá, že 68, 5 %, tj. 37 respondentů nenavštěvuje žádné zájmové kroužky. Pouhých 17 z oslovených, tedy 31, 5 % navštěvuje pravidelně nějaký zájmový kroužek. Lze předpokládat, že skutečnost, proč tolik dětí nenavštěvuje žádné zájmové kroužky, je dána tím, že se většinou jedná o sociálně slabé rodiny, které nemají dostatek finančních prostředků, aby zajistily dětem možnost docházet do kroužků. Dalším důvodem je také nedostatek času, kdy děti musí plnit své domácí povinnosti, pečovat o mladší sourozence apod. Kromě výše uvedených důvodů předpokládám, že mnozí nenavštěvují zájmové kroužky také z toho důvodu, že jak DDM Kamarád, jako realizátor projektu, tak i ostatní subjekty podílející se na aktivitách projektu, sídlí mimo sídliště Borek, a je známo, že často obyvatelé této lokality neradi opouštějí své sídliště.

7. Pokud navštěvuješ zájmový kroužek, jaký?

Další otázka je určena pro respondenty, kteří v předchozí otázce odpověděli kladně, tedy, že navštěvují nějaký zájmový kroužek. Zajímalo mne, o které kroužky je ze strany respondentů největší zájem. Respondenti měli možnost označit více z uvedených odpovědí. Při konstrukci dotazníku jsem uvedla následující zájmové kroužky: keramika, výtvarný, sportovní, taneční, pěvecký, ostatní, který měli popřípadě doplnit.

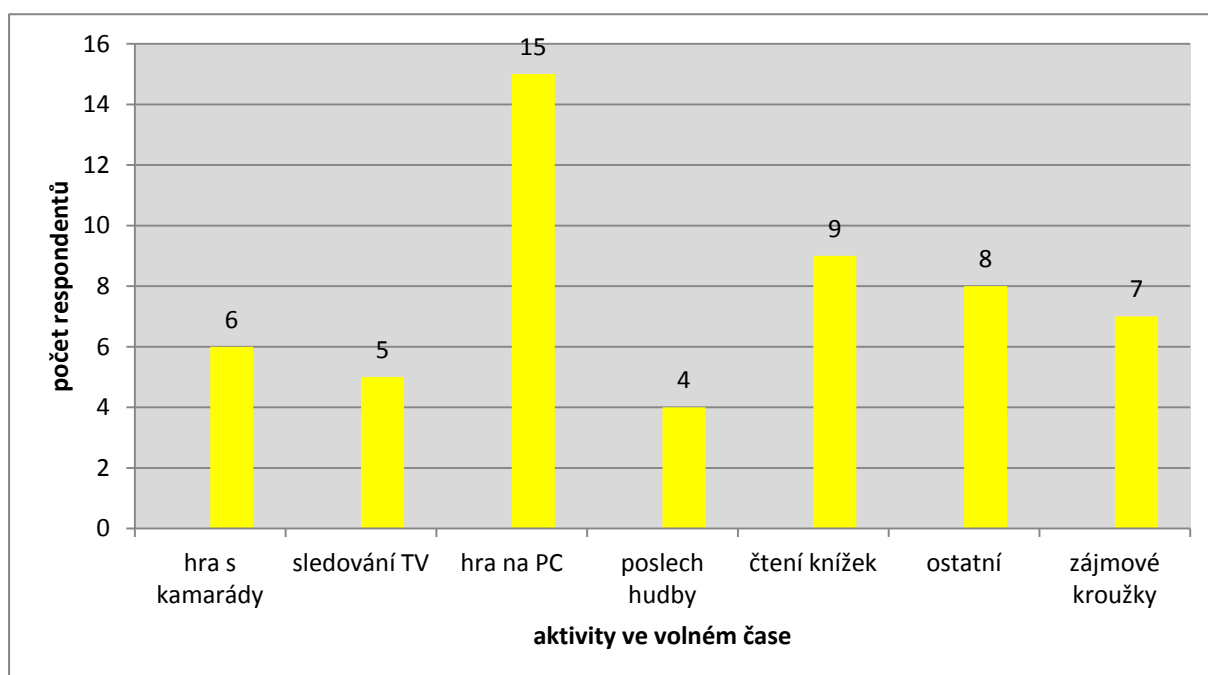

Graf č. 7: Navštěvované zájmové kroužky

Z grafu je patrné a opět se potvrzuje, že největší zájem mají respondenti o taneční aktivity. O ty mají zájem nejen v rámci projektu, ale také i během roku při navštěvování zájmových kroužků. Ze 17 respondentů, tedy 31, 5 %, kteří pravidelně navštěvují zájmové kroužky, drtivá většina navštěvuje kroužek taneční, 3 respondenti pravidelně docházejí do sportovního kroužku a 1 do keramiky. Nikdo nenavštěvuje pěvecký ani výtvarný kroužek. Všichni z oslovených respondentů navštěvují pouze jeden zájmový kroužek.

8. Co by si rád dělal/a ve svém volném čase?

Z výše uvedeného je patrné, že většina dětí tráví svůj volný čas jednak na ulici nebo pomáháním s domácími pracemi a péčí o sourozence. Pouze zlomek dětí navštěvuje nějaké zájmové kroužky, avšak není jisté, zda skutečně tyto kroužky chtějí navštěvovat nebo jde jen o přání rodičů. Následující otázka tedy zjišťuje, co by respondenti skutečně rádi dělali ve svém volném čase. Na následující otázku mohou odpovědět samostatně, popřípadě vybrat jednu z možných odpovědí: hra s kamarády, sledování TV, hra na PC, poslech hudby, čtení knížek.

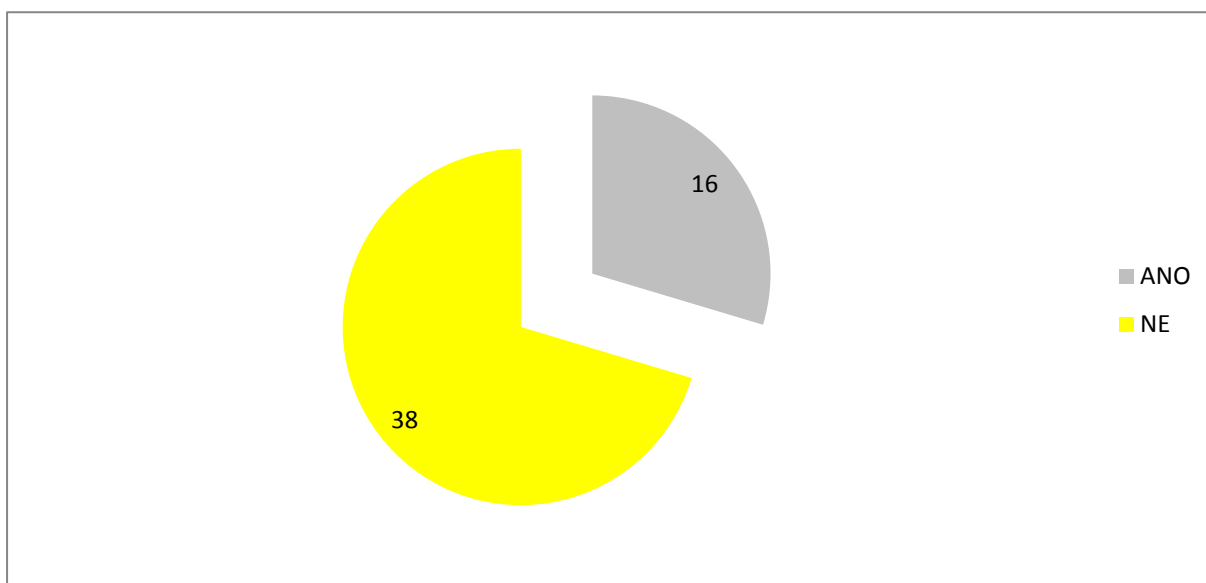
Graf č. 8: Žádané volnočasové aktivity respondentů

Z grafu č. 8 vyplývá, že většina oslovených respondentů by v případě možnosti trávila volný čas hrou na PC. Tato odpověď se dala předpokládat, protože v současné době většina dětí tráví svůj volný čas hrou na PC, surfování na internetu apod. Zvláště děti ze sociálně slabých rodin, kdy málokdo si z důvodu finanční náročnosti může pořídit počítač, je tato aktivita velice žádaná. Častou odpovědí bylo překvapivě čtení knížek a z ostatních aktivit, které respondenti uvedli, to jsou výlety, vycházky, míčové hry. Zájmové kroužky by chtělo navštěvovat pouze 7 ze všech oslovených respondentů. Tuto skutečnost si myslím lze přikládat k tomu, že většinou účastníci, se kterými projekt pracuje, dlouho nevydrží u organizovaných aktivit, nejsou schopni pravidelně někam docházet a smysluplně se rozvíjet.

9. Dopustil/a ses někdy v poslední době nějaké nepravosti? (vzal/a jsi něco kamarádovi, vzal/a jsi něco v obchodě)?

Následující otázky náleží do okruhu problematiky výskytu sociálně patologických jevů. Jedná se o uzavřené otázky, na které dotázaní odpovídají. Zaměřuji se na to, zda oslovení respondenti se ve svém životě již setkali s nějakým druhem sociálně patologických jevů. Tato otázka zjišťuje, zda se respondenti dopustili nějakého nežádoucího jednání, jako jsou krádeže apod. Jedná se o uzavřenou otázku.

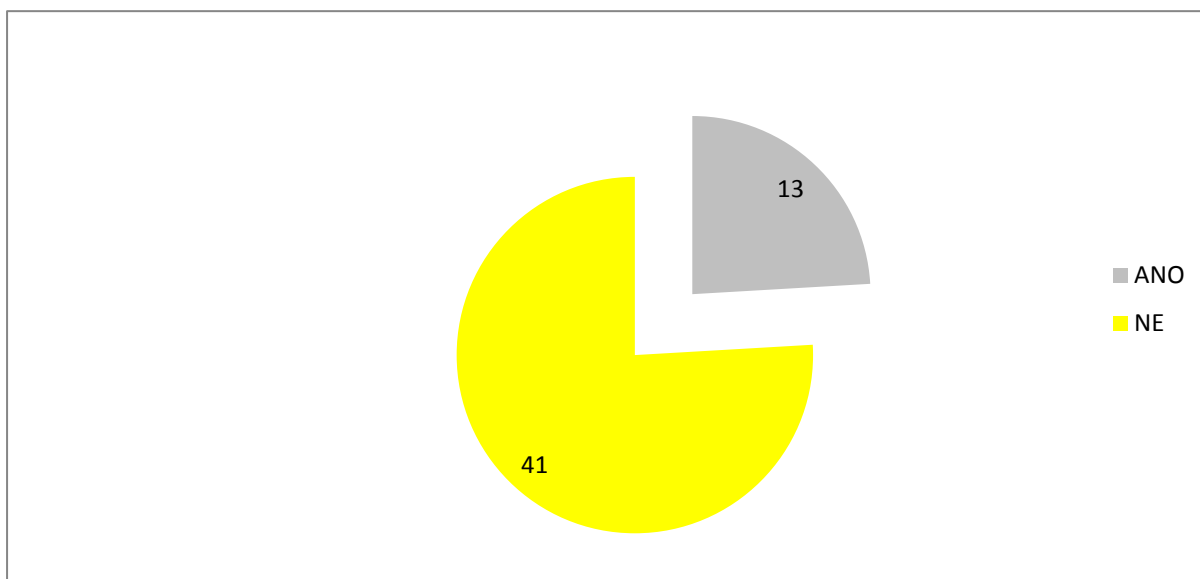

Graf č. 9: Drobné dětské krádeže

Na otázku, zda se oslovení respondenti dopustili nějaké drobné krádeže, odpovědělo 38 z nich, tedy 70,4 %, že nikoliv a 16 dotázaných, tj. 29,6 % odpovědělo, že se takového jednání dopustili.

10. Byl/a jsi někdy za školou?

Následující otázka má dvě části a zjišťuje, zda respondenti mají nějakou zkušenost se záškoláctvím.

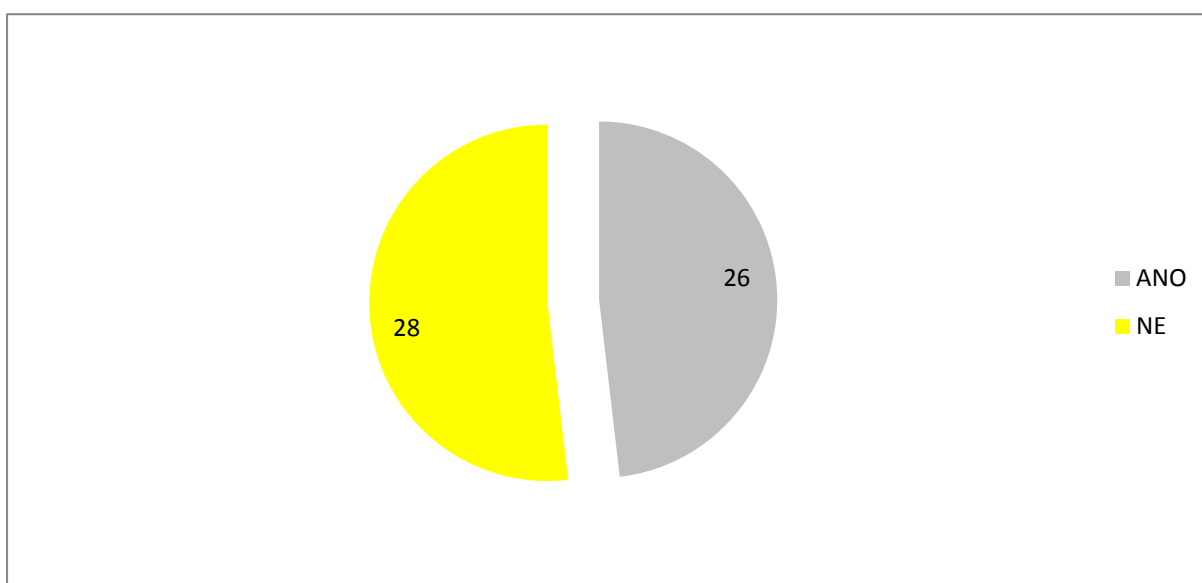
Graf č. 10: Záškoláctví

Z grafu č. 10 vyplývá, že 13 z dotázaných, tedy 24, 1 % odpovědělo, že již má zkušenost se záškoláctvím. Avšak 41 respondentů, tj. 75, 9 % tvrdí, že s touto problematikou nemá žádnou zkušenost.

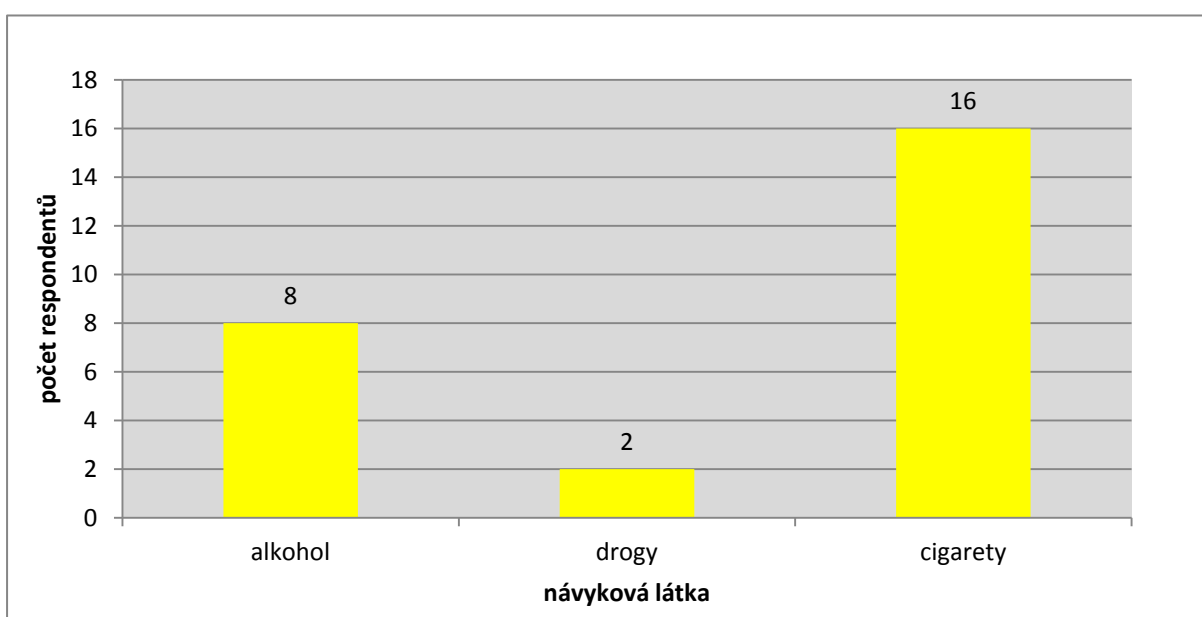
11. A) Máš zkušenost s drogou nebo jinou návykovou látkou?

B) Jakou návykovou látku jsi užil/a?

Vzhledem k tomu, že velice častým sociálním problémem je v poslední době užívání drog a jiných návykových látek, zařadila jsem proto tuto otázku do okruhu problematiky sociálně patologických jevů. Drogy a jiné návykové látky bývají velice častou příčinou různých trestných činů. Zajímá mne, zda se dotázaní s drogovou zkušeností již setkali, a také zjišťuji jaký druh návykové látky, je užíván nejčastěji.

Graf č. 11: Zkušenost s návykovými látkami

Graf č. 12: Návykové látky

Z grafu č. 11 je patrné, že téměř polovina z dotázaných, tedy 48, 1 % má již zkušenost s nějakou návykovou látkou. Kladně zpravidla odpovídali převážně respondenti ve věku 12 – 16 let. 28 respondentů, tedy 51, 9 % nemá žádnou zkušenost s návykovými látkami.

Graf č. 12 znázorňuje, jaký druh návykových látek je respondenty nejčastěji užíván. Velice často dotázaní užívali cigarety a alkohol. Pouze ve dvou případech došlo k užívání jiné drogy.

Z výše prezentovaných výsledků dotazníkového šetření lze odpovědět na stanovené hypotézy.

H1: Předpokládám, že z nabízených aktivit v rámci projektu Partnerství – Prevence kriminality, je největší zájem ze strany účastníků o pohybové a taneční aktivity.

Toto očekávání se potvrdilo. Z bohatého množství nabízených aktivit většina respondentů projevuje zájem právě o taneční a pohybové aktivity. Jak už bylo uvedeno v teoretické části práce, většina rodin cílové skupiny se nevěnuje dostatečně svým dětem, děti jsou vychovávány spontánně k samostatnosti. Často tráví volný čas na ulici s vrstevníky, přičemž je tento čas naplněn zejména pohybovými a tělesnými aktivitami.

H2: Předpokládám, že většina jedinců z cílové skupiny, na kterou je projekt zaměřen, tráví svůj volný čas na ulici bezprizorně s vrstevníky.

Projekt Partnerství – Prevence kriminality je určen pro romské a sociálně slabé uživatele o. s. Naděje. Vzhledem k tomu, že většina těchto rodin nemá dostatek finančních prostředků na to, aby dětem umožnily navštěvovat placené aktivity v podobě zájmových kroužků, které nabízejí různé organizace ve městě, často jedinci tráví svůj volný čas na ulici, v lepším případě hrou s vrstevníky. Tato hypotéza byla šetřením potvrzena.

H3: Předpokládám, že většina dotazovaných nenavštěvuje zájmové kroužky, které nabízejí různé organizace participující na projektu.

Jak už bylo výše uvedeno, cílovou skupinou jsou romské a sociálně slabé rodiny. Tyto rodiny často mívají velký počet dětí. Dotazovaní účastníci projektu se často musejí starat o své mladší sourozence a pomáhat s vedením domácnosti. Nezbyvá jim tak dostatek času na zájmové aktivity. Dalším problémem je již zmíněný nedostatek finančních prostředků jednotlivých rodin, kdy jednoduše nemají prostředky na zajištění placených volnočasových aktivit pro svoje děti. Toto očekávání bylo potvrzeno.

H4: Předpokládám, že asi třetina z dotazovaných respondentů má zkušenost s některými sociálně patologickými jevy.

Existuje celá řada sociálně patologických jevů. Vzhledem k velikosti šetřeného vzorku a věku respondentů se zaměřuji zejména na drobné krádeže, záškoláctví a užívání drog a jiných návykových látek. Takové chování však může velice často vést k mnohem závažnějším poruchám, jak individuálním, tak i společenským. Na základě šetření bylo zjištěno, že toto očekávání je možné potvrdit. Mezi dotázanými respondenty jsou jedinci, kteří mají zkušenosti s drobnými krádežemi. Téměř polovina respondentů užila nebo užívá návykové látky, převážně cigarety. K záškoláctví se přiznala necelá třetina dotázaných.

ZÁVĚR

Diplomová práce Projekt Partnerství – Prevence kriminality je rozdělena do dvou stěžejních částí. Jedná se o teoretickou část, ve které objasňuji základní pojmy a věnuji se dalším tématům, která se vztahují k dané problematice a v praktické části práce se zabývám samotným projektem, jeho popisem, cíli a v neposlední řadě empirickým šetřením.

První kapitola diplomové práce se zabývá problematikou romského etnika. Vzhledem k tomu, že projekt Partnerství – Prevence kriminality je určen převážně pro tuto skupinu obyvatel, bylo důležité vymezení této cílové skupiny a jejich etnických charakteristik. Existují různé přístupy v definování Romů, jež lze rozdělit do tří skupin. První skupinu představují Romové jako nositelé romské kultury, dále lze Romy definovat ve smyslu sebeidentifikace a v neposlední řadě je Romem ten, kdo je za něj považován významnou částí svého okolí. Etnikum představuje skupinu lidí, kteří mají společný historický původ, rasový typ, kulturu a obývají společné území, přičemž Romové představují velmi výraznou etnickou skupinu. Často se setkáváme s odmítavým postojem k některým etnickým skupinám, zejména k romské skupině obyvatelstva. Etnické charakteristiky Romů jsou specifické pro Romy na celém světě, avšak přesto nejde o homogenní skupinu, ale jsou diferencováni podle různých hledisek. Je známo, že v romské komunitě se setkáváme s odlišným pojetím výchovy a vzdělávání. Neuspokojivá vzdělanostní úroveň romské populace může mít velmi nepříznivé důsledky nejen v oblasti sociální, ale i ekonomické a kulturní. Národnostní školství v České republice je součástí systému výchovy a vzdělávání. Cílem je vybavit žáky dostatečnými znalostmi, aby byli schopni zapojit se do praktického života nebo pokračovat v dalším vzdělávání. Je třeba pěstovat pozitivní postoj žáků a jejich rodičů ke vzdělávání. Přirozené nadání a schopnosti romských žáků je potřeba využít pro jejich přípravu na život a budoucí povolání. Stejně tak se v romské komunitě setkáváme zcela s odlišnou představou o prožívání volného času dětí. Romská rodina podmiňuje prožívání volného času způsobem, který však nelze považovat za vhodný a příznivý, vzhledem k přípravě dítěte na školu. Často děti tráví volný čas bezprizorně na ulici s vrstevníky, jsou vychovávány spontánně k samostatnosti. Existuje celá řada organizací, které se zabývají danou problematikou, organizují pro děti a jejich rodiče různé aktivity zaměřené na oblast vzdělávání, volný čas a prevenci sociálně patologických jevů.

Velmi často se může člověk, rodina nebo celé společenství octnout ve velmi závažné situaci, kdy jsou vyloučeni ze sociálních vztahů a interakcí, může dojít k omezení v přístupu

těchto skupin ke kulturnímu a sociálnímu kapitálu společnosti. Tato situace se označuje jako sociální vyloučení neboli sociální exkluze. Některé skupiny jsou ohroženy exkluzí více či méně, avšak je známo, že menšinové skupiny jsou označovány za nejrizikovější skupiny. Na vzniku sociálního vyloučení se podílejí vnitřní a vnější faktory, přičemž většinou se nejedná o důsledek působení jednoho faktoru, ale často dochází ke kombinaci působení více faktorů. Je třeba zabývat se intenzivně problematikou sociálně vyloučených skupin obyvatelstva, je nutné vynaložit dostatečné úsilí, aby byla tato rizika dostatečně eliminována.

Vzhledem k tomu, že jedním z cílů projektu Partnerství – Prevence kriminality je účastníkům nabídnout, naučit a ukázat možnosti smysluplného využití volného času, a tím se pokusit o snížení kriminality, se v teoretické části také zabývám problematikou kriminality mládeže a sociálně patologických jevů, včetně jejich prevence. Výskyt sociálně patologických jevů je nedílnou součástí současné společnosti. Kriminalita je jedním z nejzávažnějších sociálně patologických jevů. Existuje celá řada příčin kriminálního jednání mladých lidí, přičemž k jejich vysvětlení jsou hledány nejrůznější přístupy. Chování každého jedince ovlivňuje celá řada faktorů, jde o genetické dispozice, hyperaktivitu, psychopatii a další. Kromě toho existují další významné činitele, kteří se mohou podílet na vzniku kriminálního chování. Jde především o vliv rodiny, školy, vrstevníků, medií, apod. Důsledky sociálně patologických jevů lze spatřovat v negativním působení na jedince a jeho prostředí. Často dochází k poškození tělesného a duševního zdraví, v oblasti prostředí lze pozorovat narušení rodinného prostředí, pracovního prostředí a společenských vztahů.

Pro odstranění a oslabení kriminogenních faktorů je třeba vynaložit dostatečné úsilí, tak aby byl zastaven růst kriminality, popřípadě docílit jeho zmenšení. Je prokázáno, že nejefektivnější při řešení této problematiky je opatření prevence, především primární. Přičemž primární prevence představuje pozitivní ovlivňování hodnotové orientace dětí. Na prevenci kriminality se podílí celá řada subjektů. V České republice je systém prevence realizován na dvojí úrovni a to na centrální a místní úrovni.

Ve své práci jsem stanovila čtyři hypotézy, na základě kterých jsem chtěla potvrdit význam a důležitost projektu Partnerství – Prevence kriminality. Pro účely diplomové práce a ověření stanovených hypotéz jsme použila metodu dotazníkového šetření. Dotazník vlastní konstrukce byl koncipován do tří stěžejních oblastí, které jsou zaměřeny na danou problematiku. Na základě dotazníkového šetření a následného zpracování výsledků, jsem dospěla k závěru, že projekt Partnerství – Prevence kriminality je pro cílovou skupinu určitým způsobem přínosný. Je třeba zdůraznit, že o nabízené aktivity je zájem ze strany účastníků.

Poznatky získané dotazníkovým šetřením mohou být velmi přínosné pro další pokračování tohoto projektu nebo pro realizaci podobných projektů v budoucnu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALVÍN, Jaroslav et al. *Romové a volný čas: sborník z 9. setkání Hnutí R v Brně 17. – 18. října 1997*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1997. 155 s. ISBN 80-902149-5-9.

DAVIDOVÁ, Eva. *Romové a česká společnost: hledání domova, porozumění a vzájemného soužití*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2001. 89 s. Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky; 3/2001.

FIŠEROVÁ, Magdaléna. *Historie, příčiny a léčení drogových závislostí*. Dostupné z: http://old.lf3.cuni.cz/drogy/articles/zavislost_ol.htm [cit. 2012-01-10].

HIRT, Tomáš, ed. a JAKOUBEK, Marek, ed. *„Romové“ v osidlech sociálního vyloučení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 414 s. ISBN 80-86898-76-8.

HLADÍLEK, Miroslav. *Sociálně patologické jevy a výchova*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2004.

JEDLIČKA, Richard et al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací, a úlohu pomáhajících profesí*. Vyd. 1. Praha: Themis, 2004. 478 s. ISBN 80-7312-038-0.

KAJANOVÁ, Alena. et al. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009. 103 s. ISBN 978-80-7394-181-9.

KALEJA, Martin, ed., KNEJP, Jan, ed. *Mluvme o Romech = Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. 199 s. ISBN 978-80-7368-708-3.

KALEJA, Martin. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2011. 162 s. ISBN 978-80-7368-943-8.

MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2006. 41 s. ISBN 80-87007-15-8.

MAREŠ, Petr. *Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení*. Sociologický časopis. 3/2000, s. 287.

- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 152 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-2310-5.
- NAVRÁTIL, P., ŠIMÍKOVÁ I. *Hodnocení projektů zaměřených na snižování rizika sociálního vyloučení romské populace*. Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2002. 39 s.
- NAVRÁTIL, Pavel et al. *Romové v české společnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 223 s. ISBN 80-7178-741-8.
- NIKL, Jaroslav. *Sociálně patologické jevy u dětí a mládeže se zaměřením na jejich prevenci*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2000. 100 s. ISBN 80-7251-033-9.
- NOVOTNÝ, Oto et al. *Kriminologie*. 2. přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2004. 451 s. ISBN 80-7357-026-2.
- NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Jan. *Kriminologie*. Praha. Europlex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-08-4.
- POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana a TOMKO, Anton. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. 2. vyd. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2001. 110 s. ISBN 80-86568-03-2
- POKORNÝ, Vratislav, TELCOVÁ, Jana a TOMKO, Anton. *Prevence sociálně patologických jevů: manuál praxe*. 3. vyd., rozš. Brno: Ústav psychologického poradenství a diagnostiky, 2003. 186 s. ISBN 80-86568-04-0.
- SOCHŮREK, Jan. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie. Díl 2, Sociálně patologické jevy*. Vyd. 1. Liberec: Technická univerzita, 2001. 47 s. Studijní texty pro distanční studium. ISBN 80-7083-495-1.
- ŠIMÍKOVÁ, Ivana et al. *Mechanismy sociálního vyčleňování romských komunit na lokální úrovni a nástroje integrace*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2004. 211 s. ISBN 80-7364-009-0.
- ŠOTOLOVÁ, Eva. *Vzdělávání Romů*. 3. vyd., v nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2008. 123 s. ISBN 978-80-246-1524-0.

ŠTABLOVÁ, Renata. *Kriminologie. Studijní texty*. Praha, 2008.

VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 154 s. ISBN 80-244-0337-4.

ZAPLETAL, Josef et al. *Kriminologie. Díl 1, Obecná část*. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1995. 122 s. ISBN 80-85981-15-7.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. 231 s. ISBN 80-86473-08-2.

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník
2. Fotodokumentace – Projekt Partnerství – Prevence kriminality
3. Krajský program prevence kriminality na rok 2011 – Výzva pro předkládání žádostí o dotaci a zásady pro žadatele
4. Závěrečná zpráva o realizaci projektu z roku 2008

Vážení,

tento dotazník je součástí šetření, které slouží pro účely diplomové práce Projekt Partnerství – Prevence kriminality. Dotazník je anonymní. Prosím o pečlivé vyplnění všech položek dotazníku. Vaše odpovědi podtrhněte, v případě, že tato možnost není, vepište do volných řádků odpověď.

Vzor vyplnění: Jsem dívka/chlapec.

Předem děkuji za ochotu.

1. Jsem dívka/chlapec.

(vyber jednu z uvedených možností)

2. Kolik je ti let?

3. Která z nabízených aktivit se ti nejvíce líbí?

(vyber jednu z uvedených možností)

- tanec
- rukodělné aktivity
- vaření
- sportování
- keramika
- první pomoc
- péče o vlasy, nehty

4. Která aktivita v nabídce chybí?

(uveď, jakou aktivitu by si uvítal/a v projektu Partnerství)

5. Jak obvykle trávíš volný čas?

(vyber jednu z uvedených možností)

- Navštěvuji zájmové kroužky.
- Hraji si s kamarády na ulici.
- Jsem doma a dívám se na TV.
- Pomáhám s domácími pracemi.

6. Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek?

(vyber jednu z uvedených možností)

ANO

NE

7. Pokud navštěvuješ zájmový kroužek, jaký?

(vyber jednu nebo více z uvedených možností, popř. doplň)

- keramika
- výtvarný
- sportovní
- taneční
- pěvecký
- ostatní .....

8. Co by si rád dělal/a ve svém volném čase?

(vyber jednu z uvedených možností, popř. doplň)

- Hra s kamarády.
- Sledování TV.
- Hra na PC.
- Poslech hudby.
- Čtení knížek.
- Navštěvovat zájmové kroužky.
- Ostatní.....

9. Dopustil/a ses někdy v poslední době nějaké nepravosti? (vzal/a jsi něco kamarádovi, vzal/a jsi něco v obchodě)?

(vyber jednu z uvedených možností)

ANO

NE

10. Byl/a jsi někdy za školou?

(vyber jednu z uvedených možností)

ANO

NE

11. A) Máš zkušenost s drogou nebo jinou návykovou látkou?

(vyber jednu z uvedených možností)

ANO

NE

B) Jakou návykovou látku jsi užil/a?

(vyber jednu z uvedených možností)

- Alkohol
- Drogy
- cigarety

Příloha č. 2: Fotodokumentace – Projekt Partnerství – Prevence kriminality

Fotografie č. 1: Vaření

Fotografie č. 2: Keramika

Fotografie č. 3: Ukázka street dance 1

Fotografie č. 4: Ukázka street dance 2

Fotografie č. 5: První pomoc

Fotografie č. 6: Rukodělné aktivity

Příloha č. 3: Krajský program prevence kriminality na rok 2011 – Výzva pro předkládání žádostí o dotaci a zásady pro žadatele

Krajský program prevence kriminality na rok 2011 - Výzva pro předkládání žádostí o dotaci a zásady pro žadatele

Vyhlašovatel programu: Pardubický kraj

Vyhlášeno Usnesením Rady Pardubického kraje č. R /1478/ ze dne 18. 11. 2010

Dotace z rozpočtu Pardubického kraje budou poskytovány na realizaci činností, které jsou v souladu s Konceptí prevence kriminality Pardubického kraje na období 2009 až 2011, Krajským programem prevence kriminality na rok 2011 a v návaznosti programu na Program rozvoje Pardubického kraje, problémový okruh: Lidské zdroje a kvalita života, 3. specifický cíl – Zlepšovat životní podmínky a kvalitu života obyvatel kraje, opatření L 3.3 Rozvoj specifické prevence sociálně patologických jevů. Finanční prostředky jsou účelově vázané na konkrétní projekty na krajské úrovni.

Krajský program prevence kriminality na rok 2011 plně akceptuje Zásady pro poskytování dotací ze státního rozpočtu na výdaje realizované v rámci Krajského programu prevence kriminality a Programu prevence kriminality hl. m. Prahy v roce 2011 a všichni žadatelé se musí těmito Zásadami bez výhrad řídit.

Účel dotačního programu

Finanční prostředky vyčleněné na realizaci Krajského programu prevence kriminality na rok 2011 jsou účelově určeny na výdaje spojené s realizací projektů jednotlivých obcí a kraje, a to dle priorit obsažených v Koncepti prevence kriminality Pardubického kraje na období 2009 – 2011. Projekty musí být zaměřeny na snižování kriminality, na eliminaci kriminálně rizikových sociálně nežádoucích jevů, na omezování příležitostí k páčání trestné činnosti, zvyšování pocitu bezpečí občanů a informování občanů o legálních možnostech ochrany před trestnou činností. Prostředky jsou určeny pouze na **neinvestiční** projekty.

V zájmu urychlení přípravy podkladů je program vyhlášen před schválením rozpočtu a realizace programu je podmíněna schválením příslušné částky v rozpočtu Pardubického kraje a pouze v případě, že Pardubický kraj obdrží dotaci na program prevence kriminality od Ministerstva vnitra.

Specifikace podporovaných aktivit

Sociální prevence

1. Sanace zaměřená na práci s rodinami, ve kterých jsou predeliktivní či deliktivní děti. Projekty musí být v souladu s krajskou metodikou „Sanace rodiny“.

2. Podpora projektů sekundární a terciární prevence kriminality a jejich rozšíření do dalších lokalit regionu, včetně podpory probačních programů a programů podle § 18 odst. 1 písm g (které nejsou probačními programy) zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Projekty a aktivity musí být v souladu s krajskými metodikami, pokud jsou pro danou oblast vytvořeny (např. „Efektivní metody práce s predelikventy“ a „Právo pro každý den jako efektivní projekt prevence kriminality“).
3. Resocializační tábory a víkendové pobyty pro rizikové děti a mládež (výchové akce musí být zaměřeny děti a mládež v péči orgánů sociálně právní ochrany dětí, děti s poruchami chování, delikventní a predelikventní mládež apod.).
4. Školní kluby pro děti a mládež s poruchami chování, které jsou v evidenci orgánů sociálně-právní ochrany dětí.
5. Podpora rozšíření navykacího režimu v oblasti sociálně-právní ochrany dětí (postupné setkávání rodiče s dítětem v případě přerušení citové vazby). Projekty musí být v souladu s krajskou metodikou „Plán navykacího režimu“.
6. Podpora přípravy a vzniku Programů prevence kriminality v obcích (zpracování programu, vzdělávání manažera).
7. Vzdělávání a supervize odborníků pracujících v oblasti prevence kriminality, prevence sociálně patologických jevů a v problematice prevence kriminality na krajské úrovni.

Cílové skupiny

- pachatelé – delikventní děti a mládež, mladí dospělí, prvopachatelé trestných činů, recidivisté, cizinci.
- Oběti trestné činnosti – dětské oběti především mravnostní, násilné a majetkové trestné činnosti a dětské oběti šikany, oběti násilné trestné činnosti včetně domácího násilí, oběti majetkové kriminality.
- Rizikovní jedinci v postavení potenciálních pachatelů nebo obětí – děti a mládež, osoby ohrožené sociálním vyloučením, osoby opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, osoby propuštěné z výkonu trestu.
-

Cíle programu:

- Předcházet vzniku kriminality a snižovat její výskyt eliminací rizikových sociálně nežádoucích jevů.
- Dostatek specifických programů pro stanovené cílové skupiny.
- Stagnace, popř. pokles počtu trestných činů a dalších deliktů spáchaných na území kraje.
- Zajistit funkční systém prevence kriminality na krajské a místní úrovni. Posilovat odpovědnost a působnost obcí v oblasti prevence kriminality.
- Zvyšování informovanosti veřejnosti o možnostech a způsobech ochrany před trestnou činností.

Předkladatelé projektů:

- Obce
- Kraj

V rámci vyhlášeného programu může jeden žadatel podat i více žádostí na podporu různých aktivit.

Kontaktní osoba pro program: Mgr. Jiřina Ludvíková, odbor sociálních věcí KrÚ Pk, tel. 466 026 276, e-mail: jirina.ludvikova@pardubickykraj.cz .

Žádosti o poskytnutí dotace na rok 2011 budou přijímány v termínu do **20. 12. 2010** včetně na adrese:

Krajský úřad Pardubického kraje

Odbor sociálních věcí, manažer prevence kriminality

Komenského nám. 125

532 11 Pardubice

jirina.ludvikova@pardubickykraj.cz

Žádosti je nutné předložit v listinné i elektronické podobě. V elektronické podobě se předkládá pouze vyplněný formulář žádosti.

Žádosti je nutné vyplnit na stanoveném formuláři, formulář žádosti o poskytnutí dotace na Krajský program prevenci kriminality na rok 2011 je přístupný na webové stránce Pardubického kraje www.pardubickykraj.cz , na požádání bude zaslán poštou nebo e-mailem. Nezbytnou součástí žádosti jsou přílohy (kopie dokladu o založení běžného účtu žadatele, čestné prohlášení že má žadatel vypořádány závazky vůči státu a Pk).

Žádosti o dotaci s uvedenými přílohami je nutné doručit písemně v zalepené obálce s označením. „Dotační řízení na podporu Krajského programu prevence kriminality na rok 2011“ do podatelny Krajského úřadu Pardubického kraje a v elektronické podobě e-mailovou poštou na adresu jirina.ludvikova@pardubickykraj.cz . V případě zasílání žádostí poštou se datem podání rozumí datum odevzdání žádostí k poštovní přepravě. **Žádosti zaslané po termínu nebudou do grantového řízení zařazeny.**

Předložené žádosti o poskytnutí dotace nebudou žadatelům vráceny ani v případě, že nebudou podpořeny.

Zásady dotačního řízení

1. Podmínky poskytnutí dotace:

- Žádosti o poskytnutí dotace jsou určeny na programy v souladu s Konceptí prevence kriminality Pardubického kraje na období 2009 -2011, Krajským programem prevence kriminality na rok 2011 a navazují na Program rozvoje Pardubického kraje.
- Žádosti o poskytnutí dotace byly předloženy jak písemně, tak i elektronicky na jednotném formuláři „Žádost o dotaci na podporu Krajského programu prevence kriminality na rok 2011“; písemná verze musí obsahovat všechny povinné přílohy a musí být bez dalších formálních nedostatků.
- Žádosti o poskytnutí dotace byly doručeny ve stanoveném termínu osobně nebo poštou do podatelny Pardubického kraje.

2. Hodnocení žádostí:

- Každou žádost zkontroluje po formální stránce manažer prevence kriminality Pardubického kraje. U všech podaných žádostí bude provedena předběžná veřejnoprávní finanční kontrola.
- Žádosti o poskytnutí dotace dále projedná výběrová komise jmenovaná RPK, která žádosti vyhodnotí a doporučí k projednání Zastupitelstvu Pardubického kraje.
- Dotaci schvaluje Zastupitelstvo Pardubického kraje.

Rozhodnutí o poskytnutí dotace bude zveřejněno na internetových stránkách Pk. Vybraným žadatelům odešle odbor sociálních věcí vyznění o přidělení dotace (návrh smlouvy o poskytnutí dotace). Ostatní žadatelé se nevyrozumívají.

O veškerých změnách údajů uváděných v předložené žádosti, ke kterým dojde v průběhu dotačního řízení, je předkladatel povinen informovat Krajský úřad Pk nejpozději do 14 dnů od jejich vzniku.

Podmínky pro poskytnutí dotace

1. Na poskytnutí dotace není právní nárok.
2. Dotace se poskytuje účelově a lze ji použít jen na úhradu nezbytně nutných výdajů realizovaného programu, což znamená, že do rozpočtu nesmí být zakalkulován zisk.
3. Příjemce dotace nesmí z finančního příspěvku poskytovat prostředky jiným právnickým nebo fyzickým osobám, pokud se nejedná o úhradu spojenou s realizací programu, na který byly poskytnuty; na použití poskytnutých prostředků příjemcem se vztahuje zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách.
4. Prostředky jsou určeny na **neinvestiční projekty**.
5. Dotaci nelze poskytnout na:
  - a) projekty z oblasti sociální prevence – na primární úrovni
  - b) projekty protidrogové prevence
  - c) projekty zaměřené za zvýšení bezpečnosti v dopravě
  - d) mzdy – výjimku tvoří:
    - inovativní a pilotní projekty pouze pro první rok realizace, a to jen tehdy, pokud nemůže dodavatel projektu čerpat finanční prostředky z jiných dotačních titulů (např. není registrovaným poskytovatelem sociálních služeb, které jsou budoucí součástí nebo náplní projektu podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách),

- odměny za provedenou práci nutnou k vlastní realizaci projektu formou dohody o provedení práce (DPP) nebo dohody o pracovní činnosti (DPC) na dobu určitou (po dobu plnění projektu).
  - e) provozní náklady (nájemné, výdaje na energie, vodné a stočné, provoz telefonů, výdaje na kancelářské potřeby, apod.). Výjimka je možná ve zvlášť odůvodněných případech.
  - f) nákup věcí osobní potřeby, které přímo nesouvisí s projektem
  - g) pojištění majetku a osob, sankce a pokuty,
  - h) motivační odměny vyplácené v penězích,
  - i) nákup automobilů a jiných motorových vozidel, leasing,
  - j) financování podnikatelských a výtěžných aktivit,
  - k) úhradu cest a stáží do zahraničí,
  - l) výdaje na pohoštění a dary (vyjma darů v max. hodnotě 250,- Kč určených pro cílové skupiny Krajské programu prevence kriminality, např. trika, čepice)
  - m) ceny do soutěží v hodnotě převyšující Kč 500 za jednu cenu určenou pro jednu osobu.
6. Z dotace nelze dále hradit výdaje na pořízení nebo technické zhodnocení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku.
  7. Z dotace lze hradit výdaje nezbytné na realizaci programu, které jsou identifikovatelné, účetně zaevidované, ověřitelné a podložené originálními dokumenty.
  8. Dotaci lze přiznat pouze v případě, že žadatel je trestně bezúhonný, nemá nevyřídané závazky vůči státu a Pardubickému kraji (prokazuje formou čestného prohlášení, které je součástí žádosti o poskytnutí dotace), v předchozích letech plně respektoval podmínky využití poskytnuté dotace (pokud mu již dotace byla poskytnuta), bez výhrad akceptuje Zásady pro poskytování dotace z rozpočtu Pardubického kraje a Zásady pro poskytování dotací ze státního rozpočtu na výdaje realizované v rámci Krajského programu prevence kriminality v roce 2011 a splní podmínky pro přiznání dotace stanovené vyhlášeným programem.
  9. Poskytnutí dotace je vázáno na **finanční spoluúčast žadatele**, která je v případě tohoto programu požadována **minimálně ve výši 10 %**, a na povinnost příjemce sjednaným způsobem prezentovat Pardubický kraj při realizaci podpořené aktivity. Pokud není stanoveno jinak, je povinen vždy výslovně uvádět, že realizaci aktivity podpořil Pardubický kraj.
  10. Minimální výše poskytnuté dotace činí 5 000,- Kč.
  11. Dotace je poskytována na základě písemné smlouvy formou převodu prostředků na účet žadatele.
  12. **Pro účast v Programu je třeba, aby obec ustavila kontaktní osobu odpovědnou za realizaci projektů prevence kriminality v konkrétním kalendářním roce, zajistila spoluúčast v minimální výši 10% z celkových předpokládaných nákladů na projekt (podíl 10% nesmí být použit ze státní dotace), vytvořila program/projekt na rok 2011, vyplnila žádost o dotaci dle formuláře kraje a rada/zastupitelstvo obce schválilo žádost a realizaci projektů.**¹

Zásady kontroly využití dotace a vyúčtování dotace

1. Pardubický kraj je oprávněn a povinen kontrolovat využití poskytnuté dotace.

¹ Pokud rada/zastupitelstvo nestihne žádost a realizaci projektů schválit v termínu odevzdání žádosti na kraj, obec usnesení rady/zastupitelstva doloží bezprostředně po jednání, nejdéle do 31. 1. 2011.

2. Příjemce dotace je povinen umožnit Pardubickému kraji zejména kontrolu účelovosti a správnosti použití finančních prostředků poskytnutím všech potřebných informací v průběhu i po skončení čerpání dotace a nahlédnutí do originálů všech dokladů týkajících se uvedené dotace.
3. S příjemcem dotace bude uzavřena smlouva o poskytnutí dotace. Příjemce je povinen řídit se všemi ustanoveními této smlouvy a využít příspěvek pouze k účelu, jenž je uveden jako předmět smlouvy. Příjemce dotace odpovídá za hospodárné použití rozpočtových prostředků v souladu s účelem, na který byly poskytnuty, za jejich řádné a oddělené sledování v účetnictví a za dodržování požadované míry spoluúčasti.
4. V případě nedodržení podmínek z uzavřené smlouvy je příjemce dotace povinen vrátit poskytnutou dotaci v plné výši nejpozději do 30 dnů ode dne, kdy porušení předpisů zjistil nebo kdy jej Pardubický kraj k vrácení vyzval.
5. Přidělená dotace na rok 2011 musí být řádně vyúčtována. Vyúčtování musí být na předepsaném formuláři v listinné i elektronické podobě předloženo Pardubickému kraji nejpozději do 15. ledna 2012. Nedodržení lhůty je považováno za nedodržení podmínek poskytnutí dotace. Součástí vyúčtování je přehled všech účetních výdajových dokladů členěných do jednotlivých položek a kopie dokladů přesahujících částku 5 000,- Kč. **Každý originál dokladu musí být označen viditelným a nesmazatelným způsobem, označení musí obsahovat text: „Financováno z rozpočtu Pardubického kraje“.**
6. Práva a povinnosti na úseku finanční kontroly jsou stanoveny zákonem č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole, ve znění pozdějších předpisů.
7. Každé neoprávněné použití nebo zadržetí poskytnutých finančních prostředků je považováno za porušení rozpočtové kázně ve smyslu ustanovení § 22 odst. 2 zákona č. 250/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů a Pardubický kraj je oprávněn řešit porušení rozpočtové kázně ve smyslu ustanovení § 22 uvedeného zákona.

Veškeré změny v průběhu realizace podpořených aktivit musí být příjemcem písemně oznamovány odboru sociálních věcí krajského úřadu. Oznámení nemá samo o sobě za následek schválení změny podmínek nebo výše poskytnuté dotace. O případné změně podmínek účelovosti použití dotace rozhoduje ten orgán kraje, který rozhodl o jejím poskytnutí.

Hodnocení Programu prevence kriminality - 2008

OBEC

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA O REALIZACI PROJEKTU

SOCIÁLNÍ PREVENCE

OBECNÉ ADMINISTRATIVNÍ ÚDAJE	
Název projektu	Partnerství - Prevence kriminality romských a sociálně slabých uživatelů služeb občanského sdružení Naděje a dětí ZŠ praktické v České Třebové
Obec/město	Česká Třebová
Číslo projektu / Rok	/2008
Dodavatelská organizace projektu (kdo jej provedl)	Dům dětí a mládeže Kamarád
Osoba odpovědná za projekt	
Participující subjekty	ČČK UO, ZŠ praktická, o.s. Naděje ČT, Městské muzeum, Městská knihovna

SPECIFIKACE PROJEKTU	
Typ projektu (dle přiloženého členění)	Sociální – sociální prevence – zájmové aktivity – jednorázové akce
Stručná charakteristika projektu	Projekt byl založen na prevenci kriminality uživatelů služeb o.s.Naděje, kteří jsou převážně romského původu a sociálně slabých občanů.

Cíl projektu	Cílem bylo nabídnout a ukázat využití volného času, jako prevence kriminality. Témata, která se během projektu objevila: vaření a pečení, rukodělné aktivity (výroba drobných dekorací), ukázka první pomoci, výroba keramických předmětů, divadelní aktivity, čtení pohádek, taneční aktivity, péče o vlasy a nehty.					
Cílová skupina	Cílovou skupinou byli romští a sociálně slabí uživatelé služeb o.s. Naděje a děti ZŠ praktické, kteří mají ve zvýšené míře sklony k některým druhům trestné činnosti (krádeže, devastace veřejného majetku, alkohol...) a jedinci, kteří již měli záznam v trestné činnosti.					
Počet klientů (účastníků)	Každý pátek v průměru 35 účastníků					
Metody práce s klienty (účastníky)	S účastníky bylo nenásilně pracováno. V první fázi došlo k propagaci v rámci o.s. Naděje a ZŠ praktické formou letáků. Zájem touto metodou byl vzbuzen, protože na první setkání přišlo cca 35 účastníků. Nejdříve došlo k ukázce jednotlivých aktivit a poté si účastníci mohli vyzkoušet prakticky činnosti, které jim byly ukázány. Pracovalo se s nimi hravou formou, bez jakéhokoli nucení do jednotlivých druhů činnosti. Tato metoda měla úspěch, protože na další setkání přišli další zájemci.					
Odborné zajištění projektu (profesionální)	Projekt byl zajištěn pracovníky Domu dětí a mládeže Kamarád, kteří se věnovali účastníkům v oblasti vaření, divadelních, keramických a rukodělných aktivit. Dále byl zajištěn kompetentními pracovníky z oboru uskutečněných aktivit. Jednalo se o pracovníky Městské knihovny, Městského muzea, pracovníky ČČK, kadeřnici a manikérku, taneční choreografku.					
Počet pracovníků (kmenoví zaměstnanci / externisté/dobrovolníci)	3 kmenoví zaměstnanci, 15 externistů, 5 dobrovolníků					
Výčet činností v rámci projektu (počet + časový harmonogram)	31. 10. 2008 - <table border="1" data-bbox="671 1888 1425 2018"> <tr> <td></td> <td>VAŘENÍ</td> <td>PŘEDNÁŠKA (UKÁZKA)</td> <td>RUKODĚLNÁ VÝROBA</td> <td>DOPLŇKOVÝ PROGRAM</td> </tr> </table>		VAŘENÍ	PŘEDNÁŠKA (UKÁZKA)	RUKODĚLNÁ VÝROBA	DOPLŇKOVÝ PROGRAM
	VAŘENÍ	PŘEDNÁŠKA (UKÁZKA)	RUKODĚLNÁ VÝROBA	DOPLŇKOVÝ PROGRAM		

CO?	Lívance	Taneční vystoupení	Zdobení květináčů	Předčítání+poslech pohádek Divadelní hry Nácvik první pomoci Keramické dekorace
KDO?	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Pracovník v oboru	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Městská knihovna Externisté DDM Kamarád v České Třebové, ČČK

7. 11. 2008 -

	VAŘENÍ	PŘEDNÁŠKA (UKÁZKA)	RUKODĚLNÁ VÝROBA	DOPLŇKOVÝ PROGRAM
CO?	Langoše	Historická soutěž „KUFR“	Zdobení lžičky FIMO hmotou	Předčítání+poslech pohádek Divadelní hry Nácvik první pomoci Keramické dekorace
KDO?	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Městské muzeum v České Třebové	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Městská knihovna Externisté DDM Kamarád v České Třebové, ČČK

14. 11. 2008 -

	VAŘENÍ	PŘEDNÁŠKA (UKÁZKA)	RUKODĚLNÁ VÝROBA	DOPLŇKOVÝ PROGRAM
CO?	Koláčky	Péče o nehty a pleť	Výroba svícíků	Předčítání+poslech pohádek Divadelní hry Nácvik první pomoci

				Keramické dekorace
KDO?	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Externisté DDM	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Městská knihovna Externisté DDM Kamarád v České Třebové, ČČK
21. 11. 2008 -				
	VAŘENÍ	PŘEDNÁŠKA (UKÁZKA)	RUKODĚLNÁ VÝROBA	DOPLŇKOVÝ PROGRAM
CO?	Mleté maso	Úprava účesů	Výroba mýdel	Předčítání+poslech pohádek Divadelní hry Nácvik první pomoci Keramické dekorace
KDO?	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Pracovník v oboru	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Městská knihovna Externisté DDM Kamarád v České Třebové, ČČK
28. 11. 2008 -				
	VAŘENÍ	PŘEDNÁŠKA (UKÁZKA)	RUKODĚLNÁ VÝROBA	DOPLŇKOVÝ PROGRAM
CO?	Cukroví	Závěrečná besídka	Zdobení textilních tašek	Předčítání+poslech pohádek Divadelní hry Nácvik první pomoci Keramické dekorace
KDO?	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Pracovník v oboru	Dům dětí a mládeže Kamarád v ČT	Městská knihovna Externisté DDM Kamarád v České Třebové, ČČK

Co se díky projektu změnilo	Účastníci získali další informace o možnosti využití volného času a nyní mají zájem v uskutečněných aktivitách pokračovat. Podařilo se je motivovat a získat u nich zájem o další aktivity, než na jaké byli zvyklí
Co se podařilo (konkrétní výsledky a úspěchy)	Podařilo se, že účastníci získali pocit sebevědomí, že i oni jsou schopni kultivovaného chování, mají zájem o konání podobných akcí, zamýšlí se nad tím, zda by nebyli schopni radikálně změnit dosavadní způsob života.
Co se nepodařilo (důvody)	Zatím se nepodařilo účastníky integrovat do organizací působících ve městě. Je to způsobeno pravděpodobně odloučením od středu města a větší vzdáleností. Je ale vidět, že zájem mají, pokud se tyto aktivity konají v místě jejich bydliště.
Hodnocení ze strany účastníků	Došlo k velmi pozitivnímu hodnocení. Po ukončení každého setkání se účastníci dotazovali, kdy bude příští akce a na co se mohou těšit. Při každém setkání obdrželi hodnotící kartu a až na pár výjimek téměř všichni hodnotili každé setkání nejvyšším počtem bodů.
Hodnocení ze strany veřejnosti a zástupců obce/města (medializace projektu)	Viz příložené články – Příloha č. 1
Jaká je návaznost projektu na další aktivity (instituce) v rámci obce/města	Projekt je doplněním aktivit, které probíhají v rámci o.s. Naděje a ZŠ praktické a dojde k rozšíření stávajících aktivit o ty, které byly uskutečněny v rámci projektu, např. vaření, rukodělné, divadelní a keramické aktivity.
Jak bude projekt pokračovat	Projekt bude pokračovat navazujícím projektem v roce 2009, kdy budou pro účastníky připraveny další aktivity, které by mohly obohatit jejich dosavadní život.
<p>V příloze předložte všechny konkrétní výstupy projektu (letáky, skládačky, brožury, informační materiály, ohlasy na projekt v tisku)</p> <p>Příloha č. 1 – články z tisku</p> <p>Příloha č. 2 – propagační letáky</p> <p>Příloha č. 3 – kuchařka</p> <p>Příloha č. 4 – CD s fotografiemi z jednotlivých akcí</p>	

PIŠTE STRUČNĚ A JASNĚ.